

Η ΑΘΩΟΤΗΣ ΕΚ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ

Ι Ἀθήναι δὲν φημίζονται διὰ τὰ δαιδάλματα τοῦ γυναικείου φύλου. Τινὰ ὠραῖα καὶ ἐκφραστικὰ χαρακτηριστικά, ἢ δροσερόν τι πρόσωπον, δὲν ἀποτελοῦσι τὸ ἔξοχον τέλειον κάλλος. Δυνατόν τις νὰ θεωρῇ ἔξοχον κάλλος τὴν νεωτάτην δροσοσταγῆ κόρην τῆς προτιμῆσεώς του, ἀλλὰ τοῦτο εἶνε μόνον δι' ἐαυτόν, καὶ μέχρις οὗτου αὐτὴ τεθῆ παραπλευρώς τοῦ τελείου κάλλους. Τὸ τέλειον κάλλος ἐν τῇ συγκρίσει ἀκαριαίως διεγείρει αἰσθήματα θεσπέσια καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν μετ' ἄλλης νέας πικραφύρως ἐρωτευμένον. Ὅταν δὲ τοῦτο εἶνε καὶ ἐρωτοτόκον, φιλοδωρήσῃ δὲ αὐτὸν διὰ τινων φιλαρεσκείας βλεμμάτων καὶ εὐφυνῶν προτιμῆσεως φράσεων, τότε διαβεβαιούμεθα, πῶσον ἐπενεργεῖ ἰσάκεις καὶ θαυμασίως ἐφ' ὅλων τῶν θνητῶν, ἔτι καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἐρωτευμένων. Ἐν ὠραῖον ζευγος ὀφθαλμῶν δύναται νὰ ἐλύσῃ ἕνα ἢ πολλοὺς ἀνδρας· τὸ αὐτὸ ἐν γλυκῷ στόμα. Ἐπίσης ἐν δροσερόν πρόσωπον ἢ δύο ῥοδόχροες πικραιδί, ἢ ἐν ῥαδινὸν ἀνάστημα. Ἀλλὰ ταῦτα, εἰς τὴν χωριστὴν αὐτῶν ἐκφρασιν, δὲν ἀποτελοῦσι τὸ τέλειον τῆς γυναικός, δὲν ἀποτελοῦσι τὸ παρὰ τῆς μητρὸς Φύσεως διεσμιλευμένον ἐντελὲς αὐτῆς ἀριστοτέχνημα.

Θὰ ἐρωτήσητε, ποῦ εὐρίσκονται τοιαῦτα καλλοναί; Εὐρίσκονται ἐντὸς τῶν πόλεων τῶν περιεχουσῶν ἑκατομμύρια κατοίκων, εἶνε δὲ σπάνια καὶ ἐντὸς αὐτῶν. Ἐντὸς τῶν πόλεων τούτων ἢ αἰμομιξία καὶ αἰ σαρκικαὶ μεταθέσεις οὔτε ὑπολογισμὸν, οὔτε χαρακτῆρα, οὔτε ὄρια παρουσιάζουν. Ἐνταῦθα ἢ ἐκλιμία καὶ ἢ ἀνάγκη, μετὰ μυρίων ἄλλων ἀρρήτων αἰτιῶν, καταστρέφουσι προῶρως τὸν οἰκογενειακὸν σύνδεσμον, τὸν οἰκογενειακὸν βίον· διότι μυριάδες ὄντων ἀμφοτέρων τῶν γενῶν, ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, περιφέρονται ἀδέσποτα, χάριν τῆς αὐτοσυντηρήσεώς των.

Παρητηρήθη, ὅτι ἐκ τῶν τοιούτων ἀνθρωπίνων στρωμάτων ἀνεβλάστησαν περισσότεραι τέλειαι καλλοναί, ἢ ἐκ τῶν ποικίλων κλάδων

τῶν ἡγεμονικῶν καὶ ἀριστοκρατικῶν δένδρων, ὅπου οἱ διαδοχικοὶ μύσχοι γόνου τὰ πάντα χαίρονται καὶ εὐφραίνονται ἐκκεχυμένως.

Τὸ δὲ εἰμαρμένον τῶν τοιούτων τελείων καλλονῶν εἶνε τόσον ἀόριστον, τόσον ἀδιάγραπτον, ὥστε, ἐν ᾧ ὀπλοῦτος, ἢ καλλιτεχνία, τὸ φιλήδονον καὶ ἢ καλλαισθησία, ὡς εἰς ὀρυχεῖα ἀδαμάντων, σπεύδουσι πρὸς ἐξιχνιάσιν των, συγκροτοῦντες τρωικὸν πόλεμον συχνὰ ὑπὲρ ἐνὸς τῶν δαιδαλμάτων τούτων, αἱ σπάνια αὐταὶ καλλοναὶ συχνότερα πίπτουσι εἰς τὴν μερίδα ἀνδρὸς τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ὅστις ἐπίδαψιλέων πρὸς αὐτὰς ὅ,τι ἐν ἀπελπισίᾳ των θεωροῦσι τὸ μεγαλειότερον εὐεργέτημά των, τὸν πολυτιμότερον τίτλον τῆς συζύγου, μετὰ δωδεκάδος ἕως τέκνων. Διέρχονται οὕτω τὸν κόσμον ἄγνωστοι, ὡς ποτὲ νὰ μὴ ἐζήσαν ἐντὸς τούτου. Καὶ ὅμως, ἢ σύζυγος αὕτη εἶνε, ὅπως λέγει ἢ Παλαιὰ Διαθήκη : «*Ἡλιος ἀνατέλλων ἐν ὑψίστοις Κυρίου, καὶ κάλλος ἀγαθῆς γυναικὸς ἐν κόσμῳ οἰκίας αὐτῆς.*»

Ἄλλ' ὅταν τὸ εἰμαρμένον ἀναβιβάσῃ τὸ ἔζσχον κάλλος εἰς τῆς πλουσίας παλλακίδος τὸν ὀρίζοντα, εἰς τῆς περιφανοῦς ἐταίρας τὴν περιωπὴν, διότι σπανιώτατα ἢ συνείδησις τοῦ πλουσίου ἢ εὐγενοῦς ἀπονέμει τὸν τίτλον τῆς συζύγου εἰς γυναῖκα πτωχὴν, ἢ ἀγνώστων καὶ ταπεινῶν γονέων, τὸ κάλλος τοῦτο, ἢ πάραυτα πίπτει θῦμα, ἢ περιερχόμενον ἐκ περιπετείας εἰς περιπέτειαν κατακροτεῖ μὲν ἐπὶ τοῦ θεάτρου τῆς κοινωνίας, ἀλλ' ὅσον γίνεται γνωστότερον, ἐπιθυμητότερον καὶ πολυζήτητον, τόσον καὶ πονηρότερον. Τότε εἶνε, ὅπως λέγουσιν οἱ σοφοὶ λόγοι Ἰησοῦ, υἱοῦ τοῦ Σειράχ : «*Ψυχὴ πονηρὰ ἀπολεῖ τὸν κτησάμενον αὐτήν, καὶ ἐπίχαρμα ἐχθρῶν ποιήσῃ αὐτόν.*»

Δις αἱ Ἀθηναὶ εἶδον δύο τοιαύτας καλλονάς. Φεῦ ἀμφοτέροι ὑπῆρξαν σκανδαλώδεις καὶ τραγικαί.

Τῷ 1879 αἱ Ἀθηναὶ εἶχον μίαν τρίτην τοιαύτην καλλονὴν, ἀνωτέραν, οὐ μόνον τῶν δύο προγενεστέρων, ἀλλ' ἀνωτέραν καὶ ὅσων κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον οἱ Παρίσιοι καὶ τὸ Λονδῖνον εἶδον. Αὕτη ἦτον ἢ δωδεκαῆτις Χαρίκλεια Κ... ἣτις ἐπέπρωτο, πρὶν κλείσῃ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας της, προώρως καὶ ἀδίκως νὰ καταλήξῃ τὸν βίον.

Ὅταν τῷ 1879 συναπὴντησα αὐτὴν κρατοῦσαν τὰ βιβλία της, καὶ συνοδευομένην παρὰ πρεσβυτέρας γυναικὸς εἰς τὴν σχολὴν, κατεπλήχθη ἐκ τοῦ μεγάλου αὐτῆς κάλλους. Ἦτο ξανθόκομος καὶ ἀλαβάστρινος ἢ γλυκοπάρθενος Χαρίκλεια, φαινομένη ὑπὸ τὸν μεσημβρινὸν ἡμῶν ἥλιον Ἀγγλὶς μᾶλλον ἢ Ἑλληνίς. Δὲν ὑπῆρχεν ἢ ἐλαχίστη

ὁμοιότης μεταξύ τῶν δύο γυναικῶν. Ἡ πρεσβυτέρα ἦτο μικρόσωμος καὶ μελαγχροινή, τὸ δὲ ὄρατον πρόσωπόν της ἐφαίνετο ὠχρόλευκον μεμαραμένον καὶ κεκαλυμμένον ὑπὸ μερίμνης ἢ ἐξ ἀδιαθεσίας· διότι οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἦσαν κεκομμένοι καὶ μέλανες ὑπὸ τὴν κάτω βλεφαρίδα των. Ἦσαν ἀμφοτέραι ὁμοιομόρφως πενιχρῶς ἐνδεδυμένοι, καὶ ἐδείκνυον ὅτι ἦσαν τῆς αὐτῆς τάξεως, ἀλλῶς ἤθελον ἐκλάβει τὴν νεαρὰν κόρην δεσποινίδα εὐποροῦσαν, συνοδευομένην παρὰ τῆς τροφῆς αὐτῆς εἰς τὴν σχολήν. Παραπορευόμενος, ἀγνοῶ, ὁποῖος οἶστρος περιεργείας με ὤθησε νὰ ἐρωτήσω :

— Τίνος εἶνε ἡ λαμπρὰ αὕτη κόρη;

— Εἶνε ἰδική μου, εἶνε ἡ θυγάτηρ μου, ἀπεκρίθη ὑπερηφάνως ἡ πρεσβυτέρα, ἐπὶ τῶν χειλέων τῆς ὁποίας συγχρόνως ἐφάνη μειδίαμα εἰρωνικόν, ἢ εὐχαριστήσεως, ἀγνοῶ νὰ εἴπω.

— Καὶ πηγαίνει εἰς τὸ σχολεῖον; . . . Τί μανθάνει;

— Τὴν προετοιμάζω διὰ διδασκάλισσαν· ἔχει ἀκόμη τρία ἔτη, προσέθηκεν εἰς γλῶσσαν καθαρεύουσας ἡ μήτηρ.

— Διδασκάλισσα; Πόσων ἐτῶν εἶνε; Ἠρώτησα, ἔτι μᾶλλον θαυμάζων ἐκ τοῦ ἐγγὺς τὸ νεκταροσταγῆς τοῦτο κάλλος.

Συγχρόνως, ὁμολογῶ, ἔμεινα σύννους εἰς τὸν τίτλον καὶ τὸ ἐπάγγελμα. Εἶχον ἀκούσει ἀπὸ τῆς ἐπικνακάμψεώς μου ἐν Ἑλλάδι· τύσα ἀποτρόπαια ἀνέκδοτα κακοηθεστάτων τινῶν ὑπουργῶν καὶ τμηματάρχων πρὸς διανομὴν τῶν θέσεων τῶν διδασκαλισσῶν, ὥστε ἐβάδιζον ἀπορηματικῶς, μὴ ἐννοῶν, πῶς οἱ γονεῖς, οἱ ἀδελφοί, ὁ πτωχός, τέλος, λαός, δὲν εἶχον ἔτι λιθοβολήσει, ἢ καὶ αἰματοκυλίσσει ἕνα τῶν ἀκρατήτων καὶ βδελυρωτάτων τούτων κτηνῶν, οἵτινες ὠφελοῦμενοι ἐκ τῆς ὑψηλῆς θέσεώς των, διὰ τῆς πίεσεως καὶ τοῦ ὄγκου των ἐβύθιζον τὴν ἀθωότητα καὶ τὴν παρὰ τοῦ ἔθνους τόσον ἐπιμελῶς προετοιμαζομένην ἀρετὴν καὶ παιδείαν πρὸς μόρφωσιν τῶν μητέρων τῆς δούλης καὶ ἐλευθέρως Ἑλλάδος εἰς τὴν συστηματικὴν ἀτιμίαν, χορηγοῦντες εἰς τὰς ὥραιās τελειοφοίτους μαθητριάς μᾶλλον δίπλωμα ἀτιμίας ἢ διδασκαλίσεως.

Προσέξατε, ὦ γονεῖς! Πρόσεξον ὦ ἐθνικὴ φιλοτιμία! Τὰ τοιαῦτα ἔτι γίνονται ἐν Ἀθήναις, καὶ τὰ τέρατα ταῦτα ἀναιδῶς κομπάζουν διὰ τὰ ἀθλά των.

— Εἶμι μόνον δώδεκα ἐτῶν, ἀλλ' ὑψήλωσα πολύ, εἶπε τὸ ἔξοχον κάλλος ἀντὶ τῆς μητρὸς, δεικνύον δύο σειρὰς μοναδικῶν μαργάρων τῆς Ταπροθάνης, ἐντὸς τῶν καρμινίνων χειλέων του.

Εἰς τὴν προφορὰν τῶν λόγων τούτων διεχύθη ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς γλυκύθυμος ἔκφρασις σὺν τῷ ἑλαφρῷ ῥοδοχρόφῳ τῆς αἰδοῦς.

— Ἐπιδίδεις εἰς τὰ μαθήματά σου ; Ἐπηρώτησα.

— Καταγίνεται ἡμέραν καὶ νύκτα ἐπῆρε τοὺς πρώτους βαθμοὺς εἰς τὴν τάξιν τῆς . . . Εἶνε πολὺ ἔξυπνη . . . εἶπεν ἡ μήτηρ. Τοῦ λόγου σὰς ποῖος εἴσθε ; Δὲν εἴσθε ἀπ' ἐδῶ, προσέθηκεν, ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν θεωροῦσά με. Κυρίως ἐπεξεργάζετο τὰ ἐνδύματά μου, ἐφαίνετο δὲ ἐκ περισσοτέρας περιεργείας ὀρωμένη, διότι ὁ κ. Ψ . . . περιπατῶν εἰς τὸ ἀπέναντι πεζοδρόμιον μ' ἔχειρέτισεν, ἀποκαλυπτόμενος τὸν πῖλόν του.

Παρεπορευόμεθα ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου τῆς ἐκκλησίας τῶν καθολικῶν, εἰς τὴν λεωφόρον Πανεπιστημίου.

Ὁ κ. Ψ . . . ἦτον ὁμογενὴς πλούσιος ἀγένειος, μὲ ἀριπρεπῆ ξανθὸν μύστακα. Τὸν κύριον Ψ . . . μικρὸν ἐγνώριζον ἐξ Ἀγγλίας, ἀλλὰ δὲν εἶχον μετ' αὐτοῦ μεγάλας σχέσεις. Ἦτον ἀνὴρ μάλλον ὠραῖος.

Ἐν τούτοις ὁ κύριος οὗτος διετῆρει τὸ αὐτὸ βῆμα μὲ ἡμᾶς, καὶ ἔβλεπε πάντοτε πρὸς τὸ μέρος ἡμῶν, ὡς νὰ ἐγνώριζε τὰς δύο αὐτὰς γυναῖκας, ἢ ὡς νὰ ἐπεθύμει νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ, ὅπως δράξῃ τὴν εὐκαιρίαν δι' ἐμοῦ νὰ τὰς γνωρίσῃ.

— Ὁ σύζυγός σας ζῆ ; Ἠρώτησα τὴν μητέρα.

— Μάλιστα, εἶνε κλητῆρ . . . Ὑμεῖς δὲν εἴσθε ἀπ' ἐδῶ ; ἐπανάλαβεν αὐτὴ.

— Ἀπ' ἐδῶ, ἀπεκρίθη.

— Τί δουλεῖ ἀ κάμνετε ;

— Κάμμιν.

Ἡ μήτηρ ἐξηκολούθει σειρὰν ἐρωτήσεων, ζήτησασα τέλος τὸ ὄνομά μου. Ὅταν εἶπον τοῦτο, θεωροῦσά με κατὰ πρόσωπον, λέγει :

— Εἴσθε ὑμεῖς, ποῦ ἐγράψατε τὴν Ἡρωίδα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ; Ἀνέγνωσα τὸν πρῶτον τόμον τὸν ὅποτον μοι ἐδάνεισαν. Ζητῶ ματαίως τὸν δεύτερον, καὶ δὲν δύναμαι νὰ τὸν εὔρω.

— Καὶ ἐγὼ τὸν ἀνέγνωσα . . . Ἡ καυμένη ἢ Ἀνδρονίκη . . . τί ἀπέγεινεν ; εἶπε ἡ θυγάτηρ.

— Νὰ σὰς πέμψω ἓνα σῶμα. Τὸ ὄνομά σας καὶ τὴν διεύθυνσίν σας παρακαλῶ, εἶπον, ἰστάμενος ὅπως γράψω ἐπὶ τοῦ σημειωματαρίου μου, ἔτοιμος νὰ τὰς διαχωρισθῶ, διότι ἐώρων τὸν κύριον Ψ . . . διασταυρώνοντα τὴν ὁδὸν καὶ ἐρχόμενον πρὸς συναπάντησίν μου.

— Ἴδού, νὰ σὰς τὸ γράψω ἐγὼ, γενομένη ὅλη ῥοδοχρῶς, εἶπεν ἡ

νέα, και λαβούσα τούτο ἔγραψε λίαν εὐαναγνώστως ὅ,τι ἐζήτουν.

Μόλις ἀπεχειρέτισα αὐτάς, προσεγγίζει ὁ περι οὐ ὁ λόγος κύριος, και μοι λέγει :

— Καλὴ ἡμέρα σας, κύριε Ξένε, πῶς ἔχετε; Εἶδατε ποτὲ εἰς τὴν ζωὴν σας τέτοιο μιουῦτι (κάλλος); . . . Ἐγὼ ποτὲ δὲν ἐνθυμούμαι νὰ εἶδον τοιοῦτον εἰς ὅλην τὴν Ἰγγλιτέρρα. Τὰς συναπαντῶ κάθε ἡμέραν, ὅπου πηγαίνω μέσα εἰς τὴν χώρα, και δὲν μπορῶ νὰ μὴ σταθῶ νὰ τὴν θαυμάσω . . . Τὰς γνωρίζετε βέβαια; . . .

— Διόλου, εἶνε ἡ πρώτη φορὰ ὅπου τὰς βλέπω.

— Ἡ μεγάλη εἶνε βέβαια δούλα τῆς μικρῆς.

— Διόλου, εἶνε ἡ μήτηρ τῆς.

— Μήτηρ τῆς! . . . Τί δουλειὰ κάμνει;

— Ὁ πατὴρ εἶνε κλητὴρ.

— Κλητὴρ . . . Θὰ ἔχουν μεγάλη πτώχεια . . . Τέτοιο κορίτσι εἶνε θησαυρός . . . Κρῖμα στὸ κορίτσι! εἶπε σαρδονικῶς και κάκεν-τρεχῶς μειδιῶν.

— Δὲν ἐντρέπεσαι; Εἶσαι ἔγγαμος και μὲ τέκνα . . . Χαίρετε, ἔχω κατεπεύγουσαν ὑπόθεσιν, ἀναχωρῶ σήμερον διὰ Σμύρνην, προσέθηκα, και τὸν ἀπεχειρέτισα, λαμβάνων τὴν πρὸς τὰ ὀπισθεν τοῦ Πανεπιστημίου διεύθυνσιν, ἐν ᾧ ὁ κύριος οὗτος ἔσπευδε νὰ προφθάσῃ τὰς δύο γυναῖκας.

Περίεργον· δις ἡ νέα αὕτη ἐν πλήρει παιδικῇ ἀθρότητι ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν και ἔβλεπεν ἡμᾶς φιλομειδῶς, ἐν ᾧ ἀπεμακρύνετο. Ἐπιστρέψας εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον ἔπεμψα μετὰ τοῦ ἐπισκεπτηρίου μου τοὺς δύο τόμους τῆς Ἡρωίδος πρὸς τὴν Δεσποινίδα Χαρίκλειαν Κ... ἣν ἔκτοτε πλέον δὲν εἶδον, διότι, τὴν αὐτὴν ἡμέραν, 15 Ἀπριλίου 1879, ἀνεχώρησα διὰ Σμύρνην και Κωνσταντινούπολιν.

Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἔγραψα ἐν τῷ ἡμερολογίῳ μου τὰς ἐπομένας λέξεις :

«Συζητῶν τῷ 1857 μετὰ τῶν δύο περικλεῶν γλυπτῶν τῆς Ἀγ-γλίας, Οὐέσμακόντ, τοῦ νεωτέρου, και Ραφκὴλ Μούτη, ἤκουσα παρ' ἀμφοτέρων δισταγμούς, ἂν ποτὲ πραγματικῶς ὑπῆρξεν ἐν τῇ ἀρχαιότητι τὸ καλούμενον ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ ἑλληνικὸν κάλλος (Greek-beauty). Τουτέστιν, ἂν ὑπῆρξαν τοιαῦται γυναῖκες, νόμφοι ἢ θεότητες, οἷας βλέπομεν εἰς τὰ διασωζόμενα ἀγάλματα τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ Χαρίκλεια Κ... ἔλυε τὸ ζήτημα. Καὶ λυποῦμαι ὅτι ἀμφοτέροι οἱ ἐνδοξοὶ οὗτοι καλλιτέχναι ἀπεβίωσαν, ἄλλως, διὰ τῆς φωτο-

γραφίας αὐτῆς ἤθελον καταπεισθῆ περι τούτου. Ἡ Χαρίκλεια Κ... εἶνε ἐτῶν μόνον 12· ἀλλὰ φαίνεται κόρη δεκατεσσάρων, τὸ πρόσωπόν της εἶνε εἰδωλόμορφον· ἦτοι, ἡ γραμμὴ τοῦ μετώπου καὶ τῆς ρινός εἶνε μία καὶ ἡ αὐτὴ κάθετος, καὶ ἄνευ γωγίας, ἔχει δὲ τὸ ὤρειδές εἰδωλόπλαστον, ἡγουν ἡ ἐπιδερμὶς αὐτοῦ λεπτοτάτη, φέρει ὡς συνήθη χροιάν τὴν τοῦ λιστρωτοῦ κρινολεύκου ἐλεφαντοστοῦ, ἐφ' οὗ, εἰς τὰς ἐλαχίστας ψυχικὰς ἐντυπώσεις ἢ συγκινήσεις τῆς καρδίας, διαχέονται οἱ διάφοροι βαθμοὶ τοῦ ῥοδοβαφοῦς. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς, ἐν ᾧ ἔφερον χαυνόν τι, ἦσαν μεγάλοι, ἀμυγδαλωτοί, γαλανοί, τοῦ κυανοῦ αὐτῶν ἐπιπλέοντος ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ των, διαχέοντες, ὅταν ἀπενῶς σ' ἔθεώρει, μεγάλην λάμψιν, ὡς ὁ πολύτιμος λαζούριος λίθος τῆς Περσίας, ἢ ὁ πολυτιμότερος οὐρανοειδῆς κύανος. Καὶ ὅμως τὰ βλέμματα αὐτῆς ἦσαν πλήρη ἐμπιστοσύνης, φυσικῶς σταθερὰ ὅταν ὠμίλει, ὡς τῶν ἀθῶων παιδῶν, τῶν ἀγνοούντων τὴν ἐλαχίστην τοῦ κόσμου κακίαν.

« Ἄλλ' ἐὰν εἰς καλλιτέχνης, ζωγράφος ἢ ἀγαλματοποιός, ἀδυνατεῖ ἐπαρκῶς νὰ παραστήσῃ τὸ ζωντανόν· κάλλος ἐνὸς παρομοίου ἀμβροσίου πλάσματος, ποία περιγραφὴ καλάμου δύναται νὰ δόσῃ ἰδέαν περι αὐτοῦ πρὸς ἄλλους; Δὲν ἦτον ἀπλῶς εὐβλέφαρος· εἶχε μεγάλας κλαδωτὰς βλεφαρίδας, οἷας εἰς πᾶσαν ἄλλην ἡλικίαν τῆς νεοβλάστου αὐτῆς, εἰς πᾶσαν ἄλλην τάξιν τῆς κοινωνίας αὐτῆς, ἤθελέ τις στοιχηματίσει ὅτι δὲν ἦσαν φυσικαί, ἀλλὰ τῆς παρισινής πλουμιστικῆς. Ἡ κόμη της ἦτο λεπτόθριξ, χρυσαυγῆς καὶ φυσικῶς χρυσοβόστρυχος, ὁ δὲ λαίμωδός ἀγαλματώδης. Ἡ μορφή αὐτῆς ἦτον ἔμπλεως γλυκύτητος καὶ εὐγενείας, ἔχουσα τὴν φυὴν διάσημον, ἡγεμονικὴν καὶ συμμετρικωτάτην. Οἱ δάκτυλοι τῶν χειρῶν της, οἱ ὄνυχες, τὸ ποδαθρόν αὐτῆς ἀνταπεκρίνοντο ἐν γένει πρὸς τὴν ὅλην ἐντέλειαν τῶν ἐπιλοίπων μερῶν τοῦ σώματός της. Δὲν προσθέτω ὅτι ἐκ τῶν ὀλίγων λέξεων τὰς ὁποίας ἤκουσα αὐτὴν νὰ προφέρῃ, ἡ φωνή της ἐφαίνετο πλήρης ἐμμελείας.

« Ἀναντιρρήτως, δεκαοκταέτις, εἰς τὴν πλήρη ἀνάπτυξίν της, ἡ νέα αὐτὴ δὲν ἠδύνατο ἢ ν' ἀντιπροσωπεύσῃ τὸ φιαρὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ κάλλους. »

Τοιαῦται ἦσαν αἱ σκέψεις μου περι αὐτῆς τὰς ὁποίας ἔγραψα ἐν τῷ ἡμερολογίῳ μου, ἐπὶ πολλοὺς δὲ μῆνας τὸ ἴνδαγμα τῆς μεिरακίσκης αὐτῆς μὲ παρηκολούθει, κυρίως δὲ διότι διαμένων χρόνον τινὰ εἰς Σμύρνην καὶ Κωνσταντινούπολιν, τὰς δύο πόλεις τῆς Ἀνατολῆς

τὰς περικλειούσας ὅ,τι περικαλλέστερον ἔχει τὸ ὄραϊον φῶλον τῶν διαφόρων φυλῶν τῆς Τουρκίας, δὲν ἠδυνάμην ν' ἀποφύγω συγκρίσεις, ἐν αἷς εὕρισκον πάντοτε ἐξόχως ὑπερέχον τὸ κάλλος τῆς Χαρικλείας Κ...

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1879 ἐπέστρεψα εἰς Ἀθήνας· εἶχον δὲ λησμονήσει ὀλοτελῶς τὴν ἀνωθι συναπάντησιν.

Ἡμέραν τινα τοῦ Μαρτίου τοῦ 1880, καθ' ἣν τὸ ψῦχος ἦτο διαπεραστικώτατον, ἐν ᾧ ἐκαθήμην παρὰ τὴν ἐστίαν γράφων, παρουσιάζεται ἐνώπιόν μου ἡ μήτηρ αὐτῆς. Ἦτον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν μελανηφόρος, κεκαλυμμένον ἔχουσα τὸ μέτωπον διὰ τοῦ σκοτεινοῦ πέπλου τῆς. Ἦτο δὲ τόσοσ ἠλλοιωμένη καὶ κάτισχνος ὥστε ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν τὴν ἀνεγνώρισα.

— Δέν με ἐνθυμεῖσθε, κύριε Ξένε, ἐρωτᾷ ἐτοιμοδάκρυς.

— Ὅχι, κυρία ... Ποία εἶσθε παρακαλῶ ; ... Δέν δύναμαι νὰ σὰς ἐνθυμηθῶ.

— Εἶμαι ἡ μήτηρ τῆς Χαρικλείας ... Μὰς συναπαντήσατε εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Πανεπιστημίου, ὅταν μὰς ἐπέμψατε τὴν *Ἡρώϊδα τῆς ἑλληνικῆς ἐπαραστάσεως*.

— Ἄ ! μάλιστα ... τί γίνεται ἡ ὠραία θυγάτηρ σας ; ἠρώτησα δισταζῶν, διότι προαίσθημά τι εἰς τὴν ὄψιν τοῦ βαθυτάτου πένθους αὐτῆς μοὶ ἔλεγεν ὅτι συνέβη κάποιον δυστύχημα εἰς τὴν πτωχὴν αὐτὴν οἰκογένειαν.

— Ἡ δυστυχὴς Χαρικλείά μου, κύριε Ξένε, δὲν ὑπάρχει πλέον ἐν τῷ βίῳ.

Μόλις ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ τὰς λέξεις ταύτας καὶ ἡ φωνὴ αὐτῆς ἐγένετο κερχνώδης. Κατεπνίγη εἰς ἐφιάλτου λυγμούς καὶ δάκρυα.

Εἶπον, ἡ γυνὴ αὐτὴ ὠμίλει λίαν καθαρῆσαν γλῶσσαν, φαινομένη ὅτι ἐκέκτητο ἀγωγὴν τινα ἀνωτέρων τῶν ἐργατικῶν τάξεων.

— Τί λέγετε, κυρία Κ... ἐκεῖνο τὸ ἔξοχον κάλλος ! ... ἐκεῖνη ἡ ἀγγελικὴ εἰκὼν ! ... Δέν τὴν ἐφείσθη ὁ θάνατος ; ... πολὺ λυποῦμαι καὶ θλίβομαι ὡς νὰ ἦτο θυγάτηρ μου, κυρία Κ... Δέν τὴν ἐγνώρισα ἢ ὀλίγα λεπτά, ἀλλὰ βεβαιωθῆτε, τὸ ἰνδαλμα αὐτῆς διὰ πολλοὺς μῆνας μὲ παρηκολούθει. Ἦτον ἐξ ἐκείνων τῶν σπανιωτάτων φυσιογνωμιῶν τὰς ὁποίας δυσκόλως τις λησμονεῖ ... Πῶς ἀπέθανε ; ... πότε ἀπέθανεν ; ...

— Ἄ, κύριε Ξένε, ἦτο σπανία κόρη ... εἶχε τόσα καλὰ προτερήματα ... ἦτον ἔτι ἐν νήπιον... ὦχ ! δέν ἔχω σθένος νὰ σὰς διηγηθῶ... καὶ ἐντρέπομαι ... φοβοῦμαι ὅτι δέν θὰ ἐπιζήσω, κύριε Ξένε ... ὅσον

διὰ τὸν πατέρα της, οὗτος ἤδη εἶνε σχεδὸν εἰς τὸν τάφον .!.. εἶνε κλινήρης καὶ εἶνε τὸ μόνον στήριγμά μας... εἶνε μία τραγικὴ ἱστορία, κύριε Ξένε ... Προσέθηκε βαθέως ἀναστενάζουσα καὶ ἐπαιάζουσα.

Ἦγνούν τι νὰ εἶπω. Εἶπα τινὰς τῆς περιστάσεως παραμυθητικὰς λέξεις, εἶτα ἐσίγησα περιμένων νὰ ἀκροασθῶ τὰς λεπτομερείας τοῦ δυστυχήματος.

— Ἐνθυμεῖσθε, κύριε Ξένε, τὴν ἡμέραν τῆς συναπαντήσεως ἡμῶν ἐν τῇ ὁδῷ Πανεπιστημίου, μεθ' ἐνὸς τῶν συγγενῶν σας ; Ἠρώτησε μετὰ μικρὸν αὕτη.

— Συγγενοῦς μου ; ... Δὲν ἔχω οὐδένα συγγενῆ εἰς Ἀθήνας . . . Ποῖον ἐννοεῖτε ; . . . Πῶς ὀνομάζεται ; . . . Ἠρώτησα ἀπορηματικῶς, λησμονήσας ὀλοτελῶς τὸν κ. Ψ . . .

— Ὀνομάζεται Σοφοκλῆς Παλαιολόγος.

— Δὲν γνωρίζω οὐδένα Σοφοκλῆ Παλαιολόγον, κυρία Κ. . . πολ-
λοῦ γε καὶ δεῖ νὰ εἶνε συγγενῆς μου. . . Ποῖος σᾶς εἶπεν ὅτι εἴμεθα
συγγενεῖς ;

— Ὁ ἴδιος . . . τὸ εἶπεν εἰς τὴν μακαρίτιδα.

— Τί εἶδους ἄνθρωπος εἶνε ; Σᾶς βεβχιῶ δὲν γνωρίζω περὶ τίνος
ὀμιλεῖτε . . . Εὐρίσκεται εἰς Ἀθήνας ; . . .

— Ἦτον ἐπίδημος . . ., σήμερον δὲν εἶνε πλέον εἰς Ἀθήνας . . .
ἐὰν ἦτον ὁ σύζυγός μου ἤθελε τὸν φονεύσει . . . Οὐδ' ἐγὼ καλῶς δὲν
τον ἐνθυμοῦμαι . . . Ἡ Χαρίκλεια μοὶ εἶπεν, ὅτι μᾶς παρηκολούθει
δύο ἢ τρεῖς πρωίας πρὶν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἀλλ' ἐγὼ δὲν δύναμαι
νὰ τὸν ἐνθυμηθῶ.

— Στάσου, κυρία Κ. . . διέκοψα. Δὲν εἶχε λήξει τὴν φράσιν ἡ
δυστυχῆς αὕτη μήτηρ, καὶ ἀνεπόλησα τὸν κ. Ψ. . . Ἐνθυμήθην
τοὺς λόγους τοῦ τῆς πρωίας ἐκείνης, τὸ σαρδόνειον μειδιάμά του, καὶ
ἐγενόμην κρυμοπαγῆς.

— Ὁ ἄνθρωπος οὗτος σᾶς εἶπεν ὅτι ὀνομάζεται Σοφοκλῆς Παλαιο-
λόγος καὶ ὅτι εἶνε συγγενῆς μου ;

— Δὲν το εἶπεν εἰς ἐμέ, ἀλλὰ εἰς τὴν μακαρίτιδα . . . ἐγὼ δὲν
τον εἶδον ἀπὸ τῆς πρωίας ἐκείνης ὅπου μᾶς συναπαντήσατε, οὔτε
ποτὲ ὠμίλησα μετ' αὐτοῦ. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἤμην πολὺ ἀδιάθετος,
εἶχον πυρετὸν καὶ τὴν ἐπιούσαν ἔπεσα μὲ μίαν φοβερὰν περιπνευμο-
νίαν. Διὰ πολλὰς ἡμέρας ἐκοιτόμην εἰς τὴν κλίνην μου μεταξὺ ζῶης
καὶ θανάτου καὶ δὲν ἠδύναμην νὰ συνοδεύσω τὴν Χαρίκλειάν μου εἰς
τὸ σχολεῖον. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν εὔρε τὸ τέρας τὴν εὐκαιρίαν νὰ

τὴν πλάνησιν . . . Δὲν ἐνθυμεῖσθε, κύριε Ἐένε, ἐκεῖνο τὸ πρῶν, ἕνα κύριον ὅστις σὰς ἐχαιρέτισεν ἐκ τοῦ ἀπέναντι πεζοδρομίου, καὶ ὅστις ἤλθε πρὸς ἀντάμωσιν ὑμῶν ὅταν μᾶς ἀφήσατε; . . . Ἐγὼ ἤλθον πρὸς ὑμᾶς σήμερον νὰ σὰς παρακαλέσω νὰ μοῦ εἰπῆτε, ποῖος εἶνε, διότι δὲν πιστεύω τὸ ὄνομα Σοφοκλῆς Παλαιολόγος νὰ εἶνε τὸ ἀληθινὸν τοῦ ὄνομα.

— Δὲν ἐνθυμοῦμαι κυρία Κ . . . Ἡμῖν κατεσπευσμένος τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην, διότι ἀνεχώρουν ἐξ Ἀθηνῶν . . . δὲν δύναμαι τὴν στιγμὴν αὐτὴν νὰ ἐνθυμηθῶ . . . βαθμηδὸν πιθανόν . . . ἐξαικολουθήσατε παρακαλῶ, εἶπον, οὐκ ὀλίγον τεταραγμένος εἰς τοὺς λόγους τῆς κυρίας Κ

— Ὁ κύριος οὗτος τὰς πρῶτας ἡμέρας τῆς ἀσθενείας μου ἀπῆντησε τὴν Χαρίκλειάν μου, καὶ τὴν ἠρώτησε ποῦ εἶμαι. Εἶχον δώσει πολλὰς συμβουλὰς εἰς τὴν θυγατέρα μου, ὅτι ἂν ποτε εὑρεθῆ μόνη ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ τις ἀπευθύνῃ τὸν λόγον πρὸς αὐτήν, νὰ μὴ δόσῃ οὐδεμίαν ἀπάντησιν, ἀλλ' ἂν ἐξαικολουθῆ νὰ τὴν ἐνοχλῆ, νὰ τὸν ἐγκαταλείψῃ καὶ μεταβῆ εἰς τὸ ἀπέναντι πεζοδρόμιον.

Ἡ μακαρίτισσα τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἦτο πολὺ λελυπημένη διὰ τὴν ἀσθενείαν μου, ἔμενε δὲ εἰς τὸν οἶκον διὰ νὰ μὲ νοσηλεύσῃ καὶ δὲν ἐξῆλθεν εἰμὴ ὅπως ὑπάγῃ εἰς τὸ Φαρμακεῖον τοῦ πολιτικοῦ Νοσοκομείου καὶ προμηθευθῆ δωρεὰν τὰ φάρμακα τὰ ὅποια ὁ ἰατρὸς διώρισεν. Ἦτο κακὴ ὥρα ὅταν ὁ κύριος αὐτὸς τὴν συναπῆντησε. Θεωρήσασα αὐτὸν ὡς γνωστὸν πρόσωπον διότι τὸν εἶδε μεθ' ὑμῶν, ἐλησμονήσῃ τὴν παραγγελίαν μου καὶ ἀπεκρίθη ἐν τῇ ἀθρότητι αὐτῆς ὅτι εἶμαι πολὺ ἀσθενής. Ὁ κύριος οὗτος ἐξέφρασε βαθυτάτην λύπην καὶ προσεφέρθη παρήγορος καὶ νὰ συνδράμῃ μάλιστα δι' οἰουδήποτε τρόπου, λέγων ὅτι εἶνε συγγενὴς σὰς καὶ ὅτι ἤκουσε τόσα καλὰ παρ' ὑμῶν διὰ τὴν οικογένειάν μας.

Ἐκ τῆς ἡμέρας ταύτης ἐγὼ ἐχειροτέρευσα ἐπὶ ἕνα δὲ μῆνα ἐκοιτόμην εἰς τὴν κλίνην μου. Ἡ Χαρίκλεια συναπῆντα καθ' ἐκάστην τὸν κύριον Σοφοκλῆν Παλαιολόγον ἐν ἀγνοίᾳ μου . . . ποτὲ δὲν μου εἶπε τοῦτο . . . ὁ ἰατρὸς διέταττε φάρμακα καὶ διάφορα θρεπτικά. Ἡ θυγάτηρ μου ἔφερε ταῦτα λέγουσα ὅτι οἱ πωληταὶ μᾶς ἔδιδον ταῦτα μὲ πίστωσιν, διότι συνεπάθουν μὲ ἡμᾶς καὶ διότι εἴμεθα τίμιοι ἄνθρωποι καὶ ἠθέλαμεν τοὺς πληρώσει ὅταν γείνω καλά. Ἐγὼ ἐξενόρρακτον καὶ ἐπλυνον, οὕτω δὲ καὶ μὲ τὸν μικρὸν μισθὸν τοῦ συζύγου μου ἐζούσαμεν τιμίως . . . Ὅταν τις εἶνε ἀσθενής, κύριε Ἐένε,

πιστεύει ὅλα καὶ δὲν βλέπει ἄλλο ἢ πῶς νὰ γείνη καλὰ καὶ πληρώσῃ τὰ χρέη του. Ὁ σύζυγός μου ὅ,τι ἐκέρδιζε μοῦ τὸ ἔδιδεν, εἶνε ἀνθρώπος τοῦ καθήκοντος, οὔτε πίνει οὔτε χαρτοπαικτεῖ. Ἄνεχώρει ἀπὸ πρῶϊας διὰ τὸ ἔργον του, ὅταν ἐπέστρεφεν εἰς τὸν οἶκον ἦτον ὀλίγον οἰζύθυμος μὲ τὰ παιδιὰ του, ἐπεθύμει ἄκραν ἡσυχίαν· ὡς ἐκ τούτου ταῦτα πάντα ἦσαν περίξ ἐμοῦ. Δὲν εἶχε πολλὰς ὀμιλίας μετ' αὐτῶν. Τὰ ἀγαπᾷ πολὺ ἀλλὰ δὲν εἶνε πατὴρ νὰ παιζῇ καὶ διασκεδάζῃ μὲ αὐτά. Συνήθριζεν ὅλας τὰς ἐφημερίδας ἀπὸ τὰ διάφορα γραφεῖα καὶ τοὺς φίλους του, ὅταν δὲ ἐπέστρεφε μετὰ τὸ φαγητὸν παρεδίδεδτο εἰς τὴν ἀνάγνωσίν των κατατρωγόμενος μὲ τὰ πολιτικά. Τῆς υἱείας μου μικρὸν βελτιουμένης ἠρώτων καθ' ἐκάστην τὴν θυγατέρα μου, πόσα χρεωστοῦμεν καὶ εἰς τίνας, διότι μοὶ ἔφερε συχνὰ τροφίμα καὶ πράγματα ἀξίας μεγαλειτέρας ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἠδυνάμεθα νὰ πληρώσωμεν. Εἰς τὴν ἐρώτησίν μου παρετήρουν πάντοτε μικρὰν ταραχὴν τῆς Χαρικλείας. Ἀπέφευγε νὰ μοῦ εἰπῇ ἢ μὲ δισταγμὸν ἀπεκρίνετο ὅτι τὰ ἔχει ὅλα ἐν λεπτομερείᾳ σημειωμένα καὶ θὰ μοὶ δόσῃ τὴν σημείωσιν ὅταν γείνω ἐντελῶς καλὰ. Ὀφείλαμεν, κύριε Ξένε, δύο ἐνοίκια τῆς κατοικίας μας, εἰς δὲ τὸ διάστημα τῆς ἀσθενείας μου ἔληξε καὶ τὸ τρίτον, ἀλλὰ ὁ οἰκοκύρης, ὅστις δὲν ἄφινεν ἐβδομάδα χωρὶς νὰ μᾶς βασανίζῃ δι' αὐτὰ καὶ μᾶς ἀπειλῇ δι' ἐξώσεως, ἔπαυσε νὰ κάμῃ τοῦτο. Ἡ Χαρίκλεια προέλαβε τὴν ἀνησυχίαν μου, λέγουσα ὅτι παρεκάλεσε τὸν οἰκοκύρη νὰ μὴ μας ἐνοχλῇ μέχρις ἀναρρώσεώς μου. Παρετήρουν μετὰ δυσαρεσκείας μου ἐν πράγματι, πόσον ἐσχάτως ἐγένετο ἐτοιμολογος εἰς τὸ νὰ ἐμβαλῶνῃ τὰς περιστάσεις. Μοὶ ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἔλεγεν ὡς συνήθως τὰς ἀληθείας τῆς ἀθωότητός της. Τὴν ἦν τοῦ Ἰουνίου τοῦ παρελθόντος ἔτους ἠγέρθη ἐκ τῆς κλίνης μου, ἐσχόπευον δὲ μετὰ δύο ἡμέρας νὰ μεταβῶ εἰς τὸ Μαροῦσι μετὰ τῆς Χαρικλείας εἰς τινα συγγενῇ μου ὅπως μείνω δέκα ἢ δέκα πέντε ἡμέρας πρὸς ἀλλαγὴν τοῦ ἀέρος.

Ἡ Χαρίκλεια ἐπήγαινε, ὡς σύνηθες, μόνη εἰς τὸ σχολεῖον. Τὴν μεσημβρίαν δὲν ἦλθεν εἰς τὸ γεῦμά της, δὲν ἀνησυχῆσαμεν διότι πολλὰκις ἐγευμάτιζε μετὰ τῶν φίλων της εἰς τὸ σχολεῖον. Ἄλλ' ὅταν παρῆλθεν ἡ ἕκτη ὥρα τῆς ἐσπέρας καὶ δὲν ἐφάνη ἡ ἀνησυχία μου ἐκορυφώθη. Τὴν ἐβδόμην ἐπέστρεψεν ὁ σύζυγός μου πρὸς τὸν ὁποῖον διεκοίνωσα τὴν ἀπουσίαν τῆς θυγατρὸς μας, εἰποῦσα εἰς αὐτόν, ὅτι ἀφ' οὗ δειπνήσῃ, ἐὰν ἔως τότε δὲν ἔλθῃ, νὰ υπάγῃ εἰς τὸ σχολεῖον νὰ τὴν ζητήσῃ.

Ὁ σύζυγος ἠσθάνθη μείζονα ἀνησυχίαν ἐμοῦ, ἔλαβε τὸ ραβδίον του καὶ πάραυτα ὡς ἀστραπὴ ἀνεχώρησεν ἑτεροφθόγγως λαλῶν κατὰ εἰς τὸ στόμα του τὸ ὁποῖον δὲν ἐνόησα.

Μετὰ τρία τέταρτα τῆς ὥρας ἐπέστρεψεν ἑτερούσιος τὴν ὄψιν, ἐρρίφθη ἐφ' ἐνὸς καθίσματος προφέρων μετὰ φωνῆς ἀλλοίας καὶ συγκεκλινημένης,

— Ἡ Χαρίκλεια ἔχει ἓνα μῆνα νὰ υπάγῃ εἰς τὸ σχολεῖον !

— Ἐνα μῆνα ! Καὶ ποῦ ἐπήγαινε λοιπὸν καθ' ἐκάστην, ἔκραξα ἐπίσης τεταραγμένη.

— Ξεῦρω 'γώ, ποῦ στὸ διάβολο ἐπήγαινε ; Ὁ Θεὸς . . . νὰ μὲ βγάλῃ ψεύτη, Οὐρανία, φοβοῦμαι ὅτι ἐχάσαμε τὸ κορίτσι . . . ἓνα πρᾶγμα δὲν χωρεῖ εἰς τὸ κεφάλι μου, ἀπὸ τὸν καιρὸ ὅπου εἶσαι ἄρρωστη οὔτε χασάπης, οὔτε ψωμάς, οὔτε παντοπώλης, οὔτε ὁ νοικοκύρης τοῦ σπητιοῦ ἤλθον νὰ μοῦ ζητήσουν χρήματα. Φέρνουν τὰ πρᾶγματα εἰς τὸ σπῆτι τὰ ἀφίνουν, καὶ ἀναχωροῦν ὡς νὰ ἐπληρώθησαν. Ἡ Χαρίκλεια μοῦ εἶπεν ὅτι τοὺς καλοπιάνει, λέγουσα εἰς αὐτοὺς ὅτι ἅμα γείνης καλὰ θὰ τοὺς πληρώσωμεν . . . Ἐδὼ γυναίκα κατὰ τρέχει . . . θὰ υπάγω ἀμέσως νὰ ἐρωτήσω τὸν καθέναν τί χρεωστοῦμεν.

Μόλις ἐτελείωσε τοὺς λόγους τούτους ὁ καυμένος ὁ σύζυγός μου ἐρρίφθη πάλιν νῆστις ἐπὶ τῶν ποδῶν του ἠνοιξε τὴν θύραν καὶ ἀπῆλθε.

Δύνασθε νὰ ἐνοήσητε, κύριε Ξένε, τοὺς φόβους μου, τὰς υποψίας μου, τὴν ἀνησυχίαν καὶ ἀπελπισίαν μου. Ἐκάθισα εἰς τὸ παράθυρον καὶ εἰς πᾶν ἀκουόμενον προσεγγίζον ἀνθρώπινον βῆμα ἐνόμιζον ὅτι ἦτον ἡ Χαρίκλεια μου. Τὸν λαϊμόν μου ἐπόνεσα στρέφουσα δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀδιακόπως τὴν κεφαλὴν μου ὅπως παρατηρῶ τίς ἔρχεται. Εἶχον παρέλθει ἐννέα ὥραι τῆς νυκτὸς ὅταν ἐπέστρεψεν ὁ σύζυγός μου ἔμπλεως ἀγανακτήσεως . . . Τί νομίζετε ἦσαν, κύριε Ξένε, τὰ πικρὰ εὐαγγέλιά του, ὅτι δὲν ἐχρεωστούσαμεν εἰς κανένα, ὅτι μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης τὰ πάντα ἦσαν ἐξωφλημένα, ὅτι ἡ Χαρίκλεια καθ' ἐκάστην ἐξώφλει διὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πᾶν ὅ,τι ἠγοράζετο, καὶ ὅτι ἐπλήρωσεν ὅλα τὰ ἐνοίκια, ἔτι καὶ μίαν τριμηνίαν προπληρωτέα.

Ἐν ᾧ ἐγὼ ἔκλαιον, αἰσθανομένη τὴν ψυχὴν εἰς τὸ στόμα, κύριε Ξένε, αἴφνης ἀκούω τὸν σύζυγόν μου νὰ λέγῃ.

— Θὰ τὴν ξελόγησας κανένας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς πλουσίους ὅπου ἔρχονται ἐδῶ . . . ἐὰν δὲν ἐπιστρέψῃ ἀπόψε, Οὐρανία, ἐχάσαμε τὴν κόρη μας. Ἄλλ' ἂν ἐπιστρέψῃ θὰ τὴν βασανίσω νὰ μοῦ εἰπῇ τὴν ἀλήθειαν ποῖος δίδει πρὸς αὐτὴν χρήματα . . . θὰ υπάγω νὰ τὸν πνίξω.

‘Οποία νύξ ἐκείνη! διήλθομεν ἀμφοτέροι ἀϋπνοι, κύριε Ξένε. Ἡ Χαρίκλεια ἔκτοτε δὲν ἐπανῆλθε πρὸς ἡμᾶς ...

— ‘Ἀλλὰ τίς εἶνε οὗτος, κυρία Οὐρανία; ... Εἶσθε βεβαία ὅτι εἶνε ὁ ἄνθρωπος, ὅστις μὲ προσήγγισε τὴν πρωϊαν ἐκείνην; ... δὲν δύναμαι νὰ τὸν ἐνθυμηθῶ. Εἶπον αἰσθανόμενος μάκρην συμμεριζόμενος δὲ πληρέστατα τὴν ἀγανάκτησίν της.

Δὲν ἀνῆκεν ὅμως εἰς ἐμὲ νὰ προφέρω τὸ ὄνομα τοῦ κ. Ψ... μὴ ὦν βέβαιος περὶ τῆς ἐνοχῆς του, ἀφ’ οὗ ἡ μήτηρ οὔτε ἐγνώριζε κατὰ πρόσωπον τὸν ἐνοχον, ἡ δὲ ἀποθανοῦσα θυγάτηρ δὲν ὑπῆρχε νὰ πιστοποιήσῃ ὅτι ἐγὼ τὸν ἐγνώριζον.

— Οὕτω μοῦ εἶπεν ἡ Χαρίκλεια πρὸ τοῦ θανάτου της ὅτι εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Σοφοκλῆς Παλαιολόγος.

— ‘Ἄλλ’ ἐγὼ εἰς τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου, κυρία, δὲν γνωρίζω κανένα Σοφοκλῆ Παλαιολόγον, εἶπον τεταραγμένοι Προσέθηκα δέ, ἔχω συγγενεῖς Παλαιολόγους εἰς Ἀμστελῶδαμον τῆς Ὀλλανδίας, καὶ εἰς τὸν ῥωσσικὸν στρατὸν διότι ἡ μήτηρ τοῦ πατρός μου ἦτο Παλαιολογίνα, ἀλλ’ οὐδεὶς τῶν Παλαιολόγων αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Καποδιστρίου ἐπεσκέφθη τὴν Ἑλλάδα οὔτε γνωρίζω ἓνα αὐτῶν προσωπικῶς ... Εἰπέτε μοι πότε εἶδατε τὴν τελευταίαν φορὰν τὴν θυγατέρα σας; ... τί ἠκολούθησεν; ... αὕτη εἶνε μία βδελυρὰ ὑπόθεσις...

— Βδελυρωτάτη καὶ ἀτιμοτάτη. Εἶνε προμεμελετημένον κακούρηγμα, διότι ἡ Χαρίκλεια ἦτον ἐν μωρό, ἦτο βρέφος ... ἀθωοτάτη. Πιστεύσατέ με, κύριε Ξένε, δὲν ἐγνώριζεν οὔτε τὰ τοῦ φύλου αὐτῆς ἦτο πολὺ ἀφωσιωμένη εἰς τὰ μαθήματά της, μὴ ἔχουσα ἄλλην μέριμναν ἢ πῶς νὰ γείνη κάτοχος τοῦ διπλώματος τῆς διδασκαλίσσης... ἐγὼ καθ’ ἐκάστην τὴν ἐξήταζα καὶ παρηκολούθουν τοὺς στοχασμούς της, καὶ σὰς διαβεβαίω ὅτι ὅσον γνωρίζει ἐν ἀρνάκι ὅτι θὰ ὑπάγουν νὰ τὸ σφάζουν, ἄλλο τόσον αὕτη ἐγνώριζε τὰς κακίας τοῦ κόσμου. Διήρχετο τὸν καιρὸν της ἀναγινώσκουσα ὑψηλοφώνως, ὅπως γείνη ἐγκρατῆς εἰς τὴν ἀπαγγελίαν ... δὲν ἦτον εὐθήτης, τὸναντίον εἶχε πολὺ νοῦν καὶ πνεῦμα, ἀλλ’ ἦτον ἀθωοτάτη εἰς τὰ τοῦ κόσμου ... Ἡμην πολὺ προσεκτικὴ, διότι ἐγνώριζον τοὺς κινδύνους τοῦ ἐξόχου κάλλους της, διὰ τοῦτο ὅσον ἐμεγάλωνε, ποτὲ δὲν τὴν ἐγκατέλειπον μόνην καὶ ἄνευ νουθεσιῶν. Κακὴ ὥρα ἡ ἀσθένειά μου ... τί νὰ σὰς εἰπῶ ἀπὸ τὴν ἀσθένειάν μου προῆλθον ὅλα τὰ κακὰ. Ἀπὸ τῆς νουκτὸς ὅπου τὴν ἐχάσαμέν ὁ πατὴρ της κατεκόπη νὰ τρέχη καὶ τὴν ζητῆ εἰς ὅλας τὰς ἐνορίας τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς εἰς ὅλα τὰ

χωρία. Ἡμεθα ἀπηλπισμένοι ὅτε μετὰ δέκα ἡμέρας λαμβάνομεν τὴν σύντομον αὐτὴν ἐπιστολὴν ἐκ Ῥώμης. Ἡ κυρία Οὐρανία Κ... μοὶ ἐνεχείρισεν ἐπιστολὴν γράφουσαν ὡς ἐπομένως.

Σεβαστοὶ μου γονεῖς,

Μὴ ἀνησυχεῖτε δι' ἐμέ, ἡ τύχη μου ἔγεινεν. Εἶμαι καλὰ καὶ συντόμως θὰ ἐπιστρέψω εἰς Ἀθήνας μεγάλη κυρία. Ὅλοι οἱ λογαριασμοὶ τοῦ σπητιοῦ εἶνε πληρωμένοι... Σὰς ἐσωκλείω διὰ τὰς ἀνάγκας σὰς χίλια φράγκα, καὶ πάλιν σὰς λέγω νὰ μὴ ἀνησυχῆτε. Θὰ κάμω καὶ τὴν τύχην τῶν ἀδελφῶν μου.

Ἡ θυγάτηρ σας ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ.

— Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ἀφ' ἐνὸς μᾶς καθησύχασεν, ἀφ' ἑτέρου μᾶς κατελύπησε, κύριε Ἐένε, διότι δι' αὐτῆς ἐγένετο φανερόν, ὅτι ἡ Χαρικλεία δὲν ἦτο νόμιμος σύζυγος, ἀλλως ἤθελε μᾶς τὸ γράψει. Διὰ νὰ παρηγορήσω τὸν πατέρα τῆς ἔλεγον πρὸς αὐτόν, ὅτι βεβαίως κυρία τις ὑψηλῆς περιωπῆς παρέλαβεν αὐτὴν κρύφα ἡμῶν διὰ νὰ τὴν ἐκπαιδεύσῃ καὶ ἀποκαταστήσῃ.

Παρήρχοντο οἱ μῆνες ἀνευ εἰδήσεών τῆς Παρῆλθον ὀκτῶ μῆνες, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἦτον ἓν ἔτος δι' ἐμέ. Ἐζῶν εἰς προσδοκίας καὶ συγχρόνως εἰς συλλογισμοὺς καὶ σκληρὰν ἀπελπισίαν. Ἐκάστην νύκτα εἶχον ἓν διαφορετικὸν ὄνειρον διὰ τὴν κόρην μου, καὶ τὴν ἐπαύριον μίαν τούτου διαφορετικὴν ἐρμηνείαν.

Ὁ σύζυγός μου ἐσκυθρόπαζεν, ἦτο μελαγχολικός, παράξενος καὶ εὐερέθιστος, οὐδενὸς τολμῶντος ἐνώπιόν του νὰ προφέρῃ τὸ ὄνομα τῆς Χαρικλείας.

Τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος μηνός, ὅτε ἀνεχώρησεν ὁ σύζυγός μου μετὰ τὸ γεῦμα διὰ τὸ ἔργον του, ἰστάμην εἰς τὴν αὐλαίαν θύραν μας, ὅτε προσεγγίζει παιδίσκη καὶ μὲ ἐρωτᾷ ἐὰν ἦμαι ἡ κυρία Οὐρανία Κ... Ἀμα εἶπον ἐγὼ εἶμαι, ἔθεσεν εἰς τὴν χεῖρά μου μίαν ἐπιστολὴν. Ἀπεσφράγισα αὐτήν. Ἦτο τὸ γράψιμον τῆς Χαρικλείας, ἀλλ' ἐφαίνετο μὲ χεῖρα τρέμουσαν γεγραμμένον. Μόνον ὅτι δὲν ἔπεσα ἀπόπληκτος ἐκ τῆς χαρᾶς καὶ ἐκπλήξεώς μου. Ἐγραφεν οὕτω.

«Μητέρα μου, πρόφθασέ με, ἀποθνήσκω. Μὴ εἰπῆς τίποτε εἰς τὸν δυστυχῆ πατέρα ἕως νὰ μὲ ἴδῃς, παρακολούθησε τὴν μικρὰν ὅπου θὰ σοὶ ἐγχειρίσῃ τὴν ἐπιστολὴν μου.»

Δὲν ἐπερίμενα οὐδὲ ἓν λεπτόν. Τὸ κοράσιον μὲ ὠδήγησεν εἰς τὸ Κολονάκι, εἰς τινα ἀπόστασιν μακρὰν ἀπὸ τὸ ἕτερον μέρος τῆς πλα-

τείας, ὅπου σποράδην ἐφαίνοντο τινές νεόδμητοι οἰκίαι. Μὲ ὠδήγησεν εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα μιᾶς αὐτῶν.

Εὗρον τὴν Χαρίκλειαν ὀρθὴν ἐξ ἀγωνίας περιμένουσαν ... Θεέ μου! ὅποιον θέαμα! Δέν τὴν ἐγνώρισα. Εἶχεν ἔτι πολὺ ὑψηλώσει μεταβληθεῖσα εἰς ἐντελῆ γυναῖκα. Ἦτο δὲ ἔγκυος εἰς τὸν προτελευταῖον μῆνα αὐτῆς. Τὸ πρόσωπόν της ἦτο πάντοτε πολυθέλητρον ἀλλὰ καταροτριάσμενον ἐκ τῶν πόνων καὶ τῆς ἀπελπισίας. Ἐφόρει πολυτελὲς ἐγκοίμητρον, τὰ δὲ δωμάτια αὐτῆς ἦσαν μετὰ μεγάλης πολυτελείας καὶ κομψότητος συνσκευασμένα. Ἐντὸς τοῦ δωματίου της ἐκάθητο γυνὴ προβεβηκυῖα, ἣτις ἅμα εἰσῆλθον ἐξῆλθε κλείσασα τὴν θύραν.

Ἡ Χαρίκλεια ἐρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας μου θρηνοῦσα καὶ λέγουσα.

— Συγχώρησέ με, μαμάκα μου ... Δέν θὰ μὲ συγχωρήσης; ... ἀποθνήσκω ... Δέν ἔχω πολλὰς ὥρας διὰ τὸν κόσμον τοῦτον ... θὰ μὲ συγχωρήσης, μαμάκα μου, διὰ νὰ ἀποθάνω, καὶ ὄχι νὰ ζήσω...

— Σὲ συγχωρῶ, κόρη μου, σὲ συγχωρῶ! ... εἰπέ μου, ποῦ ἦσο; ... ποῖος εἶνε ὁ αἴτιος τῶν δυστυχιῶν μας; Κλαίουσα εἶπον.

— Δέν εἶνε ἐδῶ ... ὦχ! ...

Ἐξήγαγε διάτορον φωνὴν καὶ ἔμεινεν ὠχρὰ καὶ ἄπνους ὡς νεκρὰ διὰ πολλὰ λεπτὰ εἰς τὰς ἀγκάλας μου. Μετέφερα αὐτὴν ἐπὶ τῆς κλίνης της καὶ ἐκάθισα πλησίον αὐτῆς. Ὁ ὕπνος ἢ ἡ νάρκη ἐκλείσασαν ἕως ἐν τέταρτον τῆς ὥρας τὰ βλέφαρά της.

Ὅταν ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς της ἦτο μικρὸν ἡσυχωτέρα.

Πρὶν ἐρωτήσω δὲ πάλιν αὐτὴν ποῦ ἦτο, μοὶ λέγει.

— Ἐφθασα χθὲς τὸ ἐσπέρας ἀπὸ τὴν Νεάπολιν, ἤθελα ἀμέσως νὰ σὲ εἰδοποιήσω, μαμάκα μου, ἀλλ' ἐξηντλημένη ἀπὸ τὸ ταξεῖδι καὶ τὴν συμφορὰν αὐτὴν ἔπεσα ὡς νεκρὰ ἀναίσθητος ἅμα ἔφθασα καὶ ἐκοιμήθην, δὲν ἐξύπνησα ἕως σήμερον τὸ μεσημέρι... Τώρα θὰ σοὶ τὰ εἰπῶ ὅλα ... Δέν ἔχω πολλὰς ἡμέρας νὰ ζήσω ... Ὁ θάνατος ἦδη κατοικεῖ ἐδῶ μέσα, πρὸ τριῶν ἡμερῶν, εἶπε, δεικνύουσα μὲ τὴν χεῖρα τὴν γαστέρα της.

Ἐτρεμεν ὡς φύλλον δένδρου λέγουσα ταῦτα καὶ ἔτρεμον καὶ γῶ, κύριε Ξένε, ἀχροαζομένη καὶ βλέπουσα αὐτὴν ...

— Ὅταν ἡσθένησες, μαμάκα μου, μίαν πρωΐαν ἐν ᾧ ἐπήγαγα διὰ τὰ φάρμακα, εἶπεν ὅλη ἀσθμαίνουσα ἢ θυγάτηρ μου, συνήντησα τὸν ἀγένειον ἐκεῖνον κύριον, ὅστις προσήγγισε τὸν Κύριον Στέφανον Ξένου

καὶ τοῦ ὠμίλησε τὴν ἡμέραν ὅπου μὰς ἔστειλε τὴν Ἡρώϊδα τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως ...

Τὸν ἐνθυμεῖσαι, μαμάκα μου ;

— Ἄμυδρῶς πως, δὲν δύναμαι ἐντελῶς νὰ ἐνθυμηθῶ τὴν φυσιογνωμίαν του.

— Μὲ ἠρώτησε, ποῦ εἴσθε, καὶ διατί δὲν με συνοδεύετε; Τοῦ εἶπον ὅτι ἀσθενεῖτε βαρῶς καὶ ὅτι ἐπήγαινα εἰς τὸ Πολιτικὸν Νοσοκομεῖον νὰ παρακαλέσω νὰ μὰς δοθοῦν δωρεὰν τὰ φάρμακα. Ἐξέφρασε μεγάλην λύπην, μεγάλην συμπάθειαν, καὶ ἐπρότεινε νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸ πρῶτον φαρμακεῖον πλησίον ἡμῶν νὰ τὰ ἀγοράσῃ αὐτός.

Ἐδειξα δισταγμόν, ἀλλ' οὕτως διὰ τῆς προθυμίας του καὶ ζωτανῆς φιλάνθρωπίας του μὲ ἠνάγκασε νὰ τὸν παρακολουθῆσω, λέγων ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ζωῆς σου. Μοὶ εἶπε νὰ μὴ σας εἶπω τίποτε μέχρις ὅτου ἀναρρώσητε, διότι θὰ ἔχητε ἀνάγκην καὶ ἄλλων φαρμάκων καὶ ἄλλων πραγμάτων, ὅτι δὲ θὰ ἔλθῃ ὁ ἴδιος νὰ μὰς ἐπισκεφθῇ καὶ σὰς τὸ εἶπῃ ἅμα ἀναρρώσητε. Μοὶ εἶπεν ὅτι συμπαθεῖ πολὺ μὲ ὑμᾶς καὶ ἐπεθύμει νὰ μὲ ἰδῇ μετὰ τὸ γεῦμα ἵνα τοῦ εἶπω πῶς εἴσθε. Τὸ ἀπόγευμα ἦσο, μαμάκα μου, χειρότερα. Ὁ ἰατρὸς διέταξεν ἄλλα πράγματα καὶ τὸ σπῆτι μὰς ἦτο γυμνόν. Ὅχι μόνον δὲν εἶχαμεν τὰς ἀναγκαίας τροφὰς ἀλλὰ καὶ οἱ προμηθευταὶ ἡμῶν ἤρχοντο ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον ποιοῦντες θόρυβον ζητοῦντες τὴν πληρωμὴν ἀδιαφοροῦντες δὲ διὰ τὴν ἀσθeneiάν σας. Πρὸ πάντων ὁ κρεοπώλης πρὸς τὸν ὅποιον ὠφείλαμεν δέκα πέντε δραχμὰς ἐχάλασε τὸν κόσμον τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καὶ δὲν ἤθελε νὰ μὰς δόσῃ ἄλλο κρέας. Ὁ πατὴρ ἐκρύπτετο, συστελλόμενος νὰ τοῖς ὀμιλήσῃ διότι δὲν τον ἐπίστευον πλέον ὕστερον ἀπὸ τὰς καθημερινὰς ὑποσχέσεις τὰς ὁποίας τοῖς ἔδιδεν. Ἔθετεν ἐμὲ νὰ τοῖς λέγω, ὅτι δὲν εἶνε εἰς τὸν οἶκον καὶ ὅτι σήμερον αὔριον θὰ τοῖς πληρῶσῃ ὅπου περιμένει χρήματα. Εἶχον βαρεθῆ νὰ δίδω τοιαύτας ἀπαντήσεις καὶ ἀκούω τόσας προσβολὰς ἀπὸ αὐτούς. Ὁ ἰατρὸς εἶχε διατάξει νὰ σὰς δόσωμεν δυνατὸν ζωμόν. Ἐξήλθον νὰ ὑπάγω πρὸς τὸν κρεοπώλην δακρυροοῦσα. Ὁ κύριος οὕτως μὲ ἐπερίμενεν ὡς τοῦ ὑπεσχέθην ὅπως πληροφορήσω αὐτὸν ἐὰν εἴσθε καλύτερα ... ἐδείκνυε τόσην ἀνυπομονησίαν νὰ πληροφορηθῇ τοῦτο.

Πῶς ὀνομάζεται ὁ κύριος οὗτος κόρη μου ... τί ἐπάγγελμα ἔχει ;... Ἄνυπομόνως ἠρώτησα.

— Μὲ εἶπεν ὅτι ὀνομάζεται Σοφοκλῆς Πάλαιολόγος, ὅτι εἶνε στενὸς συγγενὴς τοῦ κυρίου Στεφάνου Ξένου, τοῦ συγγραφέως τῆς Ἡρώϊδος,

ὅτι ὁ ἴδιος εἶνε ποιητής, ἀλλὰ πολὺ πλούσιος, καὶ ὅτι ἔχει διὰ μόνην χαρὰν τοῦ καὶ διασκέδασιν νὰ βοηθῇ τοὺς πτωχοὺς καὶ δυστυχεῖς, ἀρκεῖ μόνον νὰ εἶνε ἔντιμοι καὶ καλοὶ ἄνθρωποι. Μὲ ἠρώτησε διατὶ κλαίω, διότι οἱ ὀφθαλμοὶ μου ἦσαν ἔτι γεμάτοι ἀπὸ δάκρυα. Ἦναγκάστην νὰ τοῦ εἶπω τὴν αἰτίαν. Μοὶ ἔκαμιν ἐρωτήσεις περὶ τῶν χρηματικῶν ἡμῶν πόρων καὶ ἀναγκῶν, ἐγὼ δὲ δὲν ἔκρυψα τὴν ἀλήθειαν ὅτι ἐπήγαίνα εἰς τὸν κρεοπώλην νὰ τὸν παρκαλέσω νὰ μᾶς δώσῃ ὀλίγον κρέας διὰ τὸν ζωμόν σας.

Ἐδειξε πάλιν μεγάλην λύπην, μεγάλην συμπάθειαν, μαμάκα μου, καὶ μοὶ ἐνεχείρισε τρία ναπολεόνια, λέγων μοι νὰ ὑπάγω ἀμέσως νὰ πληρώσω τοὺς δανειστάς αὐτοὺς καὶ νὰ ἀγοράσω ὅ,τι ἔχομεν ἀνάγκη. Πρέπει νὰ σώσωμεν τὴν καλήν σου μητέρα, εἶπε, καὶ ἔπειτα ἐγὼ ὅταν γείνη καλὰ θὰ σᾶς ἐπισκεφθῶ καὶ τῆς εἶπω ὅτι ἐγὼ σᾶς ἐβοήθησα. Τώρα μὴ τῆς εἴπῃς τίποτε διότι εἰμπορεῖς νὰ τὴν ἀνησυχῆσῃς, εἰπὲ μόνον ὅτι κατέπεισες τοὺς προμηθευτάς νὰ σᾶς δώσουν τὰ ἀναγκαῖα μέχρι τῆς ἀναρρώσεως τῆς μητρός σου ... Τοῦτο δὲν εἶνε ψεῦμα, φίλη μου, εἶπεν, εἶνε ἀθῶον ψεῦμα, ἔν λευκὸν ὡς λέγομεν ψεῦμα. Ἐγὼ, μαμάκα μου, ἔκλαιον ἀπὸ τὴν χαρὰν μου καὶ ἔκλαιε καὶ ὁ κύριος Σοφοκλῆς. Ἡ ἐπιθυμία μου, ἡ προθυμία μου νὰ συνδράμω τοὺς πάσχοντας γονεῖς μου, νὰ σᾶς ἀποσπάσω ἀπὸ τὰς δυσχερεῖάς σας, νὰ σᾶς ἐλαφρώσω ὀλίγον, δὲν μοι ἀφῆκε καιρὸν νὰ ἐνθυμηθῶ τὰς ἀγίας νοουθεσίας σας. Μοὶ παρήγγειλε δὲ νὰ τοῦ ἐτοιμάσω κατὰλογον ὅλων τῶν χρεῶν μᾶς καὶ τοῦ τὸν φέρω τὴν ἐπαύριον ὅταν θὰ ἔλθῃ νὰ πληροφορηθῇ τὰ τῆς υἰείας σας. Ἐλεγεν ὅτι θὰ πέμψῃ εἰς ὅλους τοὺς δανειστάς μᾶς τὰ χρήματα καὶ οὕτω θὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ τῶν ἐνοχλήσεών των.

Πάντοτε ὅμως συνίστα εἰς ἐμὲ νὰ μὴ εἰπῶ τίποτε οὔτε εἰς σέ, οὔτε εἰς τὸν πατέρα, οὔτε εἰς ... τὰ μικρά μου ἀδελφία, γνωρίζεις, μαμάκα μου, ὁ Χριστὸς μᾶς ἐνόμιζον ὅτι ἔστειλεν ἐνώπιόν μου τὸν κύριον αὐτόν, ... τί ἐγνωρίζον ἐγὼ πρὸ ἐνὸς ἔτους ἀπὸ τὰς κακίας τοῦ κόσμου! Τὴν ἐπαύριον τὸν ἀπήντησα καὶ τοῦ ἔδωκα τὴν σημείωσιν μὲ τὰ ὀνόματα ὅλων τὴν ὁποῖαν εἶχον εἰς ἓνα χαρτίον. Ἀνέβαινον ὅλα τὰ χρέη μᾶς μὲ τὸ ἐνοίκιον εἰς διακοσίας δέκα ὀκτὼ δραχμάς. Μὲ εἶπεν·

— Ἄφησε, Χαρικλάκι μου, σήμερον τὸ σχολεῖον, ἐλθέ μετ' ἐμοῦ νὰ σοὶ δώσω τὰ χρήματα νὰ ὑπάγῃς ἀμέσως νὰ πληρώσῃς ὅλους,

ὅπως μὴ ἔρχωνται καὶ σὰς ζαλιζούν τώρα ὅπου ἡ μήτηρ σου τόσοσ πάσχει...

Τί νὰ σὲ 'πῶ μαμάκα μου, εἶχον ἐμπιστοσύνην πρὸς αὐτόν, ἐνόμιζον ὅτι τὸν ἐγνώριζον πρὸ πολλοῦ, ὅτι ἦτον οἰκειὸς μας. Μὲ ὠμίλει ἀφελῶς ὡς ὁ ἴδιος πατήρ μου ... Προσεκάλεσεν ἄμαξαν διερχομένην ἐνώπιόν μας καὶ μοῦ εἶπε νὰ ἀναβῶ ... Ἐφοβήθη ν' ἀρνηθῶ ἀφ' οὗ ἐφαίνετο τόσοσ καλοκάγαθος. Ἀνέβην καὶ ἤλθομεν εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν οἰκίαν, συνσκευασμένην ἔκτοτε ὡς τὴν βλέπεις. Ἀπέπεμψε τὴν ἄμαξαν, ἐκαθίσαμεν, μοὶ ἔδωκε τὰ χρήματα, καὶ πεντήκοντα δραχμάς περισσοτέρας. Μοὶ ἔδειξε πολλὰ χρυσοδεμένα βιβλία εἰς ξένας γλώσσας μὲ εἰκόνας λαμπράς. Μοὶ ἔδωκε νὰ φάγω τόσα ὠραῖα πράγματα, καὶ ἀφ' οὗ ἐκαθίσαμεν δύο περίπου ὥρας συνδιαλεγόμενοι ἐξήλθομεν ὁμοῦ. Μὲ συνώδευσεν ἕως ἐγγὺς τῶν Ἀνακτόρων. Ὅταν ἐχωριζόμεθα μοὶ εἶπεν ὅτι ἀντὶ νὰ τὸν συναντῶ εἰς τὸν δρόμον, νὰ ἔρχωμαι εἰς τὴν κατοικίαν του αὐτὴν νὰ τοῦ ἀναφέρω πῶς εἴσθε. Μοὶ ἔλεγε μετὰ ζωηρᾶς ἀνησυχίας ὅτι ἂν δὲν ἦσθε καλλίτερα θὰ προσκαλέσῃ ἰατροσυμβούλιον τῶν καλλιτέρων ἰατρῶν.

Ἐνόμιζον, ἀγαπητὴ μου μαμάκα, ὅτι ἡ ζωὴ σας εὐρίσκεται εἰς τὰς χεῖράς του. Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, κάθε πρωὶ ἀνηρχόμεν ἐδῶ, καθῶς καὶ μετὰ μεσημβρίαν. Δὲν ἐπήγαίνα πλέον εἰς τὸ σχολεῖον, μητέρα μου, διηρχόμεθα ὁμοῦ τὰς ἡμέρας ... Τὸν ἀγαποῦσα τόσοσ πολὺ ὅπου δὲν ἠδυνάμην νὰ κάμω χωρὶς νὰ τὸν βλέπω ... Αὐτὴ εἶνε ἡ καθαρὰ ἀλήθεια, μαμάκα μου ... ἤμην ἓνα παιδί ... τι ἐγνώριζον ἄλλο ἀπὸ τὴν καλωσύνην του καὶ τὸ εὐμορφο πρόσωπόν του. Μοὶ ἐχάρισεν ἓν ὠραῖον ὠρολόγιον, χρυσᾶ ψέλλια, καὶ ἓν βαλάντιον πεπληρωμένον ναπολεονίων ... ὅ,τι μὲ ἤρεσκε μοὶ τὸ ἐχάριζεν ... ἤμαρτον ἤμαρτον, μῆτέρ μου, δὲν ἐγνώριζον οὔτε τι ἐπεθύμει, οὔτε τι ἔκαμνον.

Ἡ Χαρίκλεια ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας μου θρηνοῦσα, πονοῦσα, πνευστιῶσα, κύριε Ἐένε.

Δὲν ἠδύνατο νὰ τελειώσῃ οὔτε ἐγὼ ἐπεθύμουν νὰ ἀκροασθῶ περισσότερα.

— Ὁ κύριος οὗτος ὠρκίσθη πρὸς ἐμέ, μαμάκα μου, ἐπανέλαβε μετὰ μικρὸν ἡ Χαρίκλεια, ὅτι μὲ ἐνυμφεύθη, ὅτι ἤμην τώρα πλέον νόμιμος σύζυγός του, ὅτι ἤμην ἡ ἀληθὴς σύζυγός του, καὶ ὅτι ἡ τελετὴ τοῦ γάμου μὲ ἱερεῖς καὶ στέφανα δὲν ἐσήμαινε τίποτε, ὅτι ἦτο μόνον διὰ τὸν τύπον καὶ ὅτι ἠδύνατο νὰ γείνη εἰς κάθε περίστασιν καὶ μετὰ ἓνα ἢ δύο ἔτη. Μοὶ ἔλεγεν ὅτι ἔπρεπε πλέον νὰ μείνω μετ' αὐ-

τοῦ εἰς τὸ σπῆτί μου, καὶ ὅτι οὗτος ἄμα γίνεστε ἐντελῶς καλὰ θὰ πέμψῃ φίλον του νὰ σᾶς εἰδοποιήσῃ, διότι ἐπτοεῖτο τὴν ὀργὴν τοῦ πατρός, ὅτι μὲ ἐνυμφεύθη κρυφίως καὶ ἄνευ τῆς ἀδείας σας. Ἐπρογευματίζον μετ' αὐτοῦ καὶ διηρχόμεθα πολλὰς ὥρας ὁμοῦ. Ἐφαίνετο ὅτι μὲ ἐλάτρευε. Δέν μου ἔκαμε καρδιὰ νὰ ἀφίνω τὸ ὠραῖον τοῦτο σπῆτί μου καὶ ἐπιστρέφω εἰς τὴν πτωχὴν μας κατοικίαν κρύπτουσα ἀπὸ ἡμᾶς ὄλην αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν. Ἠγάπων τὸν σύζυγόν μου καὶ τὸν εἶχον κρυφὰ ἀπὸ ὅλους σας. Ὅταν ἀνέρωσες μῆτέρ μου καὶ μοῦ εἶπες νὰ υπάγωμεν ὁμοῦ εἰς τὸ Μαρούσι, τότε ὁ σύζυγός μου εἶπεν ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ ἐγκαταλείψω τὴν κατοικίαν σας, καὶ υπάγω μετ' αὐτοῦ εἰς Ἰταλίαν, ἐκεῖθεν δὲ σᾶς γράψω ὅτι ἐνυμφεύθη καὶ σᾶς πέμψωμεν ἀρκετὰ χρήματα. Ἴδου λοιπὸν πῶς δὲν ἐπέστρεψα πλέον ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης εἰς τὸν οἶκόν μας. Τὴν ἐπαύριον κατέβημεν εἰς Πειραιᾶ καὶ ἀνεχωρήσαμεν διὰ Νεάπολιν. Ἀπὸ τὴν Νεάπολιν μετέβημεν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Ῥώμην. Ἐκ Ῥώμης σᾶς ἔγραψα καθ' υπαγόρευσίν του καὶ σᾶς ἐσώκλεισα τὰ χίλια φράγκα. Ἐκτοτε ἐταξιδεύσαμεν ὀλόκληρον τὴν Ἰταλίαν ὡς ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Παλαιολόγου. Ὑπήγαμεν εἰς τὴν Φλωρεντίαν, τὴν Πίζαν, Τουρίνον, Μιλάνον, Βενετίαν, Μόναχον, Βερολίνον, Βιέννην καὶ ἄλλα διάφορα μέρη. Ἐπηγαίναμεν εἰς τὰ πρῶτα ξενοδοχεῖα καὶ παντοῦ μᾶς ἔκαμναν πολὺ μεγάλας τιμὰς. Παντοῦ μὲ ἐκολάκευον λέγοντες ὅτι ἡμῖν ἡ ὠραιοτέρα νέα ὅπου εἶδον. Ὁ σύζυγός μου ἐξώδευεν ὡς πρίγκιψ καὶ ἐκόμπαζεν ὑψηλοφώνως ὅτι κατὰγεται ἀπὸ τὴν τελευταίαν αὐτοκρατορικὴν οἰκογένειαν τῶν Παλαιολόγων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Εἰς τὰ θέατρα, εἰς τοὺς περιπάτους, ὅλος ὁ κόσμος εἶχε τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ τοὺς ὕλους του ἐπ' ἐμοῦ. Μὲ ἔκαμεν ὠραῖα μεταξωτὰ καὶ βελουδένια ἐνδύματα. Μὲ ἐδώρισε χρυσὰ κοσμήματα, ὁ δὲ χρόνος παρήρηχοτόσον τερπνὸς ἐντὸς βίου εὐδαίμονος καὶ διδασκτικοῦ, διότι ἐβλέπαμεν καθ' ἐκάστην τόσα νέα πράγματα, ὅπως λησμονήσω τὸν κόσμον ὅλον καὶ σὲ τὴν ἰδίαν, ἀγαπητὴ μου μαμάκα. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παρήλθον ὀκτὼ μῆνες. Ποτὲ δέν με ἀφῆκε μόνην. Οὔτε ποτὲ συνωμίλησα μὲ κάμμίαν ἄλλην γυναῖκα διὰ τὰ συμβάντα μου, ὅπως μοι ἀνοιξῆ τοὺς ὀφθαλμούς μου ὅτι δέν ἡμῖν νόμιμος σύζυγός του. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐγκυμοσύνη μου ἐπροχώρει ἐπεστρέψαμεν εἰς Νεάπολιν, ὅπου ἐσχόπευε νὰ σοὶ γράψῃ ἀγαπητὴ μου μαμάκα, νὰ ἔλθῃς ὅπως μὲ βοηθήσῃς εἰς τὸν τοκετόν.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς ἀφίξεως ἡμῶν εἰς Νεάπολιν, ἐν τῇ ξενο-

δοχείω, ἐν ᾧ ἐκαθήμεθα εἰς τὸ γεῦμα εἰς ἰδιαίτερον δωμάτιον, οἱ δὲ ὑπηρετῆται εἶχον ἀφήσει τὴν ὄπισθεν τοῦ καθίσματός μου θύραν ἀνοικτήν, προσκομίζοντες τὰ φαγητά, ἀφ᾽ ἧς ἀκούω χαρμωσύνους φωνάς... Μπαμπᾶ ... μπαμπᾶ ... καλὲ μαμὰ ὁ μπαμπᾶς.

Συγχρόνως δύο παιδικία, δὲν διέκρινα ἂν ἦσαν ἄρρενα ἢ θηλυκά, τρέχουσι πρὸς αὐτόν. Οὗτος ὀρμητικῶς ῥίπτεται ὄρθιος, θεωρῶν ἐμέ, καὶ οὐδεμίαν προσοχὴν δίδων εἰς αὐτά. Συγχρόνως ὅμως εἰσέρχεται κυρία τις, τὴν ὁποίαν ἀκούω προσφέρουσαν σχεδὸν θυμοειδῶς,

— Ἐδῶ τὸ λοιπὸν μου εἶσαι καὶ ἐγὼ ἔτρεχον καὶ σὲ ἴζητοῦσα εἰς Ἀθήνας!

Ὁ κύριος Παλαιολόγος διὰ μόνην ἀπάντησιν μὲ τὴν μίαν χεῖρα ἔλαβε τὰ παιδιὰ ἀπὸ τοὺς ὤμους των, μὲ τὴν ἄλλην τὴν κυρίαν καὶ ὠθῶν αὐτοὺς ἐξῆλθε τοῦ δωματίου κλείσας τὴν θύραν καὶ ἐγκαταλείψας ἐμὲ μόνην.

Ἐγὼ τὰ ἔχασα, δὲν ἐγνώριζα οὔτε τί ἔτρεχεν οὔτε τί νὰ εἴπω.

Μετὰ παρέλευσιν πέντε λεπτῶν εἰσέρχεται ὁ σύζυγός μου καὶ λέγει.

— Ποῦ σὸ διάβολο εὐρέθησαν εἰς Νεάπολιν! ... εἶνε ἡ σύζυγος τοῦ ἀδελφοῦ μου μὲ τὰ παιδιὰ της ... εἶνε καὶ τρελλή ... ὑπάγω μίαν στιγμὴν νὰ τὴν ἀποπέμψω ... εἶνε περαστικοί, ἦλθον μὲ τὸ ἀτμοκίνητον καὶ πάλιν ἀναχωροῦν μετὰ μίαν ὥραν ... λάβε τὸ γεῦμά σου ... πιθανὸν νὰ ἀργήσω ὀλίγον, μὴ με περιμένῃς, διότι πρέπει νὰ τοὺς ἐμβαρκάρω.

Ἡ ὄψις του λέγοντος ταῦτα ἦτο πολὺ τεταραγμένη, ὠμίλει δὲ μὲ πολὺ χαμηλὴν φωνήν.

Ἐκ τῆς στιγμῆς αὐτῆς δὲν τον εἶδα πλέον, μαμάκα μου. Εἰς μάτην ἐπερίμενα ἀνήσυχος μέχρι τῆς ἐσπέρας, θέτουσα διὰ πρώτην φοράν εἰς τὸν νοῦν μου πολλὰς ὑποφίας. Τὴν ἐσπέραν ὁ ταχυδρόμος μοι ἔφερε συστημένην ἐπιστολήν. Ἀνοίγω, καὶ τί βλέπω! Μοὶ ἔγραφεν ὅτι κατεπίγουσα ἐμπορικὴ καὶ οἰκογενειακὴ ὑπόθεσις τὸν ὑποχρεοῖ αὐθημερὸν νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ Παρισίους, ὅτι δὲ ἐπειδὴ δὲν θὰ ἐπιστρέψῃ πρὸ δύο μηνῶν, μοὶ ἐνουθέτει νὰ ἀναχωρήσω μὲ τὸ ἀτμοκίνητον τῆς ἐπικύριον δι' Ἀθήνας πρὸς ὑμᾶς ὅπως μὲ βοηθήσητε εἰς τὸν τοκετόν. Μοὶ ἐσώκλειε δύο χιλιάδας φράγκι δι' ἑξοδὰ μου, λέγων ὅτι θὰ μοὶ πέμψῃ καὶ ἄλλα προσεχῶς, ὅτι δὲ μοὶ κάμνει δῶρον ὅλα τὰ ἔπιπλα τοῦ πρώτου πατώματος τοῦ οἴκου τούτου, οὗτινος τὸ ἐτήσιον ἐνοίκιον πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μας ἐπληρώσαμεν, ὅτι δὲ οὗτος μετὰ δύο μῆνας θὰ εἶνε ἀφεύκτως εἰς τὰς Ἀθήνας.

Τὸν οἶκον τοῦτον εἶχον κλειδώσει πανταχοῦ καὶ ἐξασφαλίσαι πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μας, ἔχουσα ἐγὼ τὰ κλειδιά του καθὼς καὶ τὴν ἀπόδειξιν τῆς πληρωμῆς τοῦ ἐνοικίου. Ἐβυστήσαμεν δὲ εἰς τὴν ὑποκάτω οἰκογένειαν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἀνήκει ὁ οἶκος, νὰ λαμβάνη πρόνοιαν τοῦ πατώματος τούτου ἐν τῇ ἀπουσίᾳ ἡμῶν. Ἡ γυνὴ τὴν ὁποίαν εἶδες πρὸ μικροῦ ἐδώ, μαμάκα μου, εἶνε ἡ σύζυγος τοῦ οἰκοδεσπότη, τὸ κοράσιον τὸ ὁποῖον σοὶ ἔφερε τὴν ἐπιστολὴν εἶνε τὸ θυγάτριόν της.

Ἄμα ἔλαβον τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον τῆς Νεαπόλεως καὶ ἠσθάνθην ὅτι ἔμεινα μόνη ἤρχισα νὰ φωνάζω ὑψηλοφώνως καὶ κλαίω γοερῶς ὡς παιδί. Εἰσήλθεν ἡ ξενόδοχος, διηγήθη πρὸς αὐτὴν ἀπλοϊκώτατα ὅλην τὴν ἱστορίαν μου χωρὶς νὰ κρύψω τὸ παραμικρὸν διότι αὕτη μοὶ ἔκαμε διαφόρους ἐρωτήσεις.

Τότε αὕτη σείουσα τὴν κεφαλὴν λέγει,

— Ὁ κύριος ἐκεῖνος σὰς ἠπάτησε, δὲν ἦτο νόμιμος σύζυγός σας. Ἦτον ἔγγαμος καὶ ἀνεχώρησε μὲ τὴν ἀληθῆ σύζυγόν του καὶ τὰ τέκνα του. Τὸ καλλίτερον εἶνε ἀμέσως νὰ ἐπιστρέψητε πρὸς τοὺς γονεῖς σας. Ὁ κ. Παλαιολόγος καθ' ὅλα εἶνε πολὺ καλὸς ἄνθρωπος, διὰ νὰ σὰς κάμη τόσα δῶρα καὶ σὰς δώσῃ τόσα χρήματα. Πολλοὶ ἄνδρες ἀφίουν ὄχι μόνον τὰς ἐταίρας των, ἀλλὰ καὶ τὰς νομίμους γυναῖκάς των καὶ τὰ παιδιὰ των χωρὶς νὰ τοῖς δώσωσιν ἓνα φράγκον. Τώρα μὴ περιμένετε νὰ τὸν ματαδίητε πλέον. Τὸν ἔδεσε καλὰ ἡ νόμιμος σύζυγός του μὲ ἓνα σχοινὶ καὶ τὸν τραβᾷ μαζὶ της ... ἔφυγαν ... ὑπῆγαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, προσέθεσε μετὰ χυδαίας σκληρότητος αὕτη.

Οἱ λόγοι οὗτοι φοβερὰ μὲ ἠρέθισαν· ἡ ἀπελπισία μου ἐκορυφώθη εἰς τὸν ἔσχατον βαθμόν. Ἐκραζα ὡς παράφρων, ὡς παραληροῦσα, ἐν ᾧ ἠγέρθη ὀρθία.

— Ἄλλ' ἐγὼ δὲν ἐπιθυμῶ πλέον νὰ ζήσω! Τὸ παιδί τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἔχω μέσα μου, ποτὲ δὲν θὰ ἰδῇ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου.

Συγχρόνως ὤρμησα ἐπὶ τῆς ἐξεχούσης γωνίας τῆς τετραγώνου τραπέζης, ἥτις ἦτον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δωματίου, ἀνηλεῶς κτυπήσασα ἐπανειλημμένως τρεῖς ἢ τέσσαρας φοράς τὴν γαστέρα μου, ὅπως τὴν τρυπήσω.

Δὲν ἐγνώριζον τί ἔκαμνα. Ἐπεσον ἀναίσθητος εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Ξενοδόχου, ἥτις, ἔμφοβος εἰς τὸ θέαμα, φωνάζουσα ἔσπευδε νὰ μ' ἐμποδίσῃ. Προσεκάλεσε τοὺς ἰατρούς· οὗτοι ἐγνωμοδότησαν, ὅτι ὤφειλον τὴν ἐπιούσαν τὴν πρωΐαν ν' ἀναχωρήσω διὰ τοῦ ἀτμο-

πλοίου εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπως εἰς χεῖράς σας ἐλευθερωθῶ. Μὲ ἐσύστησαν εἰς τὸν ἰατρὸν τοῦ ἀτμοπλοίου ... Πόσους πόνους καὶ πόσους νυγμούς ὑπέφερον, μαμμάκα μου, ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιβιβάσεώς μου, ἐγὼ τὸ γνωρίζω. Αὕτη εἶνε ἡ ὅλη ἀλήθεια· δὲν σε ἔκρυφα τίποτε, μαμμάκα μου. Θάψατέ με τώρα, καὶ συγχωρήσατέ με. Εὐχριστούμαι μόνον, ὅτι ἐπρόφθασα νὰ σοὶ τὰ ἐξομολογηθῶ ὅλα. Μὴν εἴπης τίποτε εἰς τὸν πατέρα, πρὶν ἀποθάνω. Δὲν εἶνε ἄνθρωπος νὰ συγχωρῇ τὰ τοιαῦτα . . . "Ὡχ ! δὲν ἔχω ἀναπνοήν . . ." Ἐφυγαν αἱ δυνάμεις μου.

Ἡ δυστυχῆς κόρη μου, κύριε Ἐένε, ἦτον ἐξηνητημένη, πελιδνή, καὶ μὲ χεῖλη λευκὰ καὶ τρέμοντα, ἦτο δὲ ψυχρὰ ὡς χιών.

Προσεκαλεσα τὴν οἰκοδέσποιναν καὶ παρεκάλεσα αὐτὴν νὰ μὲ βοήθησῃ νὰ τὴν τρίψωμεν, ὅπως ἐπαναφέρωμεν τὴν θερμοκρασίαν. Μεταχειριζόμενοι τὰς ἐντριβὰς αἴφνης τὴν βλέπομεν νὰ ἡμιστρέφῃ ἐξάγουσα διάτορον φωνήν. Ἦτον ἡ πρώτη ὠδὶς. "Ἐδραξε σπασμωδικῶς τὴν χεῖρά μου· ἔσφιγγεν αὐτὴν στεγανῶς καὶ κατέβη τῆς κλίνης. Ἦρξατο φρικτῶν φωνῶν· ἦτον ὁ πρόωρος τοκετός, ἦτο μία ὠκυλοχεῖα συνοδευομένη παρὰ τρισμεγίστου κινδύνου. Ἐπέμψαμεν τὸ μικρὸν κοράσιον διὰ τὸν ἰατρὸν μου καὶ τὴν μαῖάν μου. "Ἀμα οὗτοι ἀφίχθησαν, ἔδραμον νὰ διακοινώσω τὰ τρέχοντα πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς καὶ νὰ τὸν προδιαθέσω.

Περιττὸν νὰ σὰς ζαλίσω, κύριε Ἐένε, μὲ τὰς λεπτομερείας ταύτας. Διηγῆθην τροχάδην τὰ διατρέχοντα, ὁ δὲ σύζυγός μου, μακρὰν τοῦ νὰ ἀπειλήσῃ ἢ ἐπιπλήξῃ, κλαίων καὶ οὗτος ἔσπευσε νὰ τὴν σφίγγῃ εἰς τὰς ἀγκάλας του, καὶ ἔλεγεν ἔπειτα εἰς ἐμὲ καθ' ὁδόν,

— Τί παταίει ἐν ἀθῶον δωδεκαετῆς κοράσιον! "Α ! τὸν ἀλιτήριον ! Ἐκεῖνος ! Ἐκεῖνος ! Ἐγὼ θὰ λογαριασθῶ μετ' αὐτοῦ !

Ἡ μετὰ τοῦ πατρός της σκηνὴ ἦτο παθητικωτάτη Ὁ ἰατρὸς ἠναγκάσθη περὶ τὸ μεσονύκτιον νὰ μεταχειρισθῇ χειρουργικὰ ἐργαλεῖα, ὅπως ἀποσπάσῃ τὸ πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἐντὸς τῶν σπλάγγων της νεκρὸν ἔμβρυον. Μίαν ὥραν μετὰ τὴν ἐγχείρησιν, ἡ ὥραία μου Χαρίκλεια ἐξέπνευσε. Δὲν ἦτον ἔτι δεκατριῶν ἐτῶν. Ἡμεῖς μόνον ὅτι δὲν τὴν παρηκολουθήσαμεν εἰς τὸν τάφον ἐκ τῆς ἀπελπισίας μας. Ὁ σύζυγός μου ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης εἶνε κλινῆρης, ὀλοφυρόμενος καὶ ὀδυρόμενος ἀκαταπαύστως. Χθὲς τὴν νύκτα σὰς εἶδεν εἰς τὸν ὕπνον του. Σήμερον τὸ πρῶν μοὶ λέγει :

— Οὐρανία, πήγαινε νὰ ἐρωτήσης ἂν ἦλθεν ὁ κ. Ἐένος. Προσπά-

θησον νὰ πληροφορηθῆς παρ' αὐτοῦ τις εἶνε αὐτὸς ὁ Παλαιολόγος, ὁ συγγενῆς του.

Ἡ κυρία Οὐρανία Κ... ἔληξε κλαίουσα ἐνταῦθα τὴν ἀλγεινὴν ταύτην διήγησιν. Ἐγὼ δέ, ὅστις ἐγνώριζον τινὰς ἀταξίας τοῦ κ. Ψ... εἰς Ἀγγλίαν, ἔκλινα νὰ πιστεύσω, ὅτι ἦτον ὁ ἥρωας καὶ τοῦ ἐπεισοδίου τούτου. Πρὸ πάντων, διότι πρὸ πολλοῦ ἡ σύζυγός του, ὡς ἐξ ἀμοιβαίας συμβάσεως, εὐδρομεῖ ἐπίσης καὶ αὕτη μετ' ἀνοικτοῦ βαλλαντιοῦ πρὸς τὰς βδελυγμίας. Δὲν ἀνῆκεν ὅμως εἰς ἐμὲ νὰ διαβεβαιώσω ὅ,τι θετικῶς δὲν ἐγνώριζον, ἀναμιχθῶ δὲ εἰς σκάνδαλον, εἰς τὸ ὁποῖον ἄγνωστον τίνας ἠδύνατο νὰ δόσῃ διαστάσεις εἰς ἀπηλπισμένους πατήρ.

Παρήλθον ἕκτοτε ὀκτῶ ἔτη· ἠγνῶουν τί ἀπέγεινεν ὁ κλητῆρ καὶ ἡ σύζυγός του. Ποτὲ πλέον δὲν ἐπανεῖδον τὴν κυρίαν Οὐρανίαν Κ...

Ἄλλ' ὁ κ. Ψ... ἐπανῆλθεν οἰκογενειακῶς εἰς Ἀθήνας, ἀφῆκε μακρὰν γενειάδα, καὶ διέρχεται ἐν τῷ μεγάρῳ του καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ ὡς σπουδαῖον ὑποκείμενον. Μὲ ἀποφεύγει, τὸν ἀποφεύγω. Δὲν ὁμιλοῦμεν, δὲν με χαιρετᾷ, δὲν τον χαιρετῶ, δὲν γνωρίζομεθα πλέον. Πιθανὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ εἶνε καὶ ἀθῶος, πιθανώτερον εἶνε ἄλλος καὶ ἡ Χαρίκλεια ἐλανθίσθη, ὑπολαβοῦσα ἀντ' ἐκείνου αὐτόν. Πιθανὸν αὕτη πρώτη νὰ ἐποίησε μνεῖαν τοῦ ὀνόματός μου εἰς τὸν ἐξαπατήσαντα αὐτήν, οὗτος δὲ ἔμπειρος τῶν τοιούτων νὰ ἐποίησε τὴν κατάλληλον χρῆσιν. Ὁ καρδιογνώστης Κύριος μόνον ἐνδιαθέτως γνωρίζει τὰ τοιαῦτα τοῦ βίου ἐμπλέγματα. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐσίγησα μέχρι τῆς σήμερον, καὶ δὲν ἤθελον ποτὲ φέρει εἰς φῶς τὰ ἄνωθι, ἐὰν δὲν παρουσιάζοντο λόγοι ἰσχυρότεροι, ἀναγκάζοντές με νὰ κάμω τοῦτο.

Τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῶν Ἀπόκρεω τοῦ παρόντος ἔτους, ἐν ᾧ βραδυπόρως ἐβᾶδιζον μετὰ πυκνοῦ πλήθους ἐπὶ τοῦ στενοῦ πεζοδρομίου τῆς ὁδοῦ Ἐρμού, συνοδεύων τὴν κυρίαν Π... καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, ἀφῆνης ἀκούω τὴν κυρίαν Π... ἐκφωνοῦσαν :

— Καλὲ Οὐρανία, ἐδῶ εἶσαι ; ... Ἦσο ἐδῶ εἰς τὰς Ἀθήνας ; ... Πόσον καλὰ φαίνεσαι ! Πῶς ἐπάχυνες !

— Ἀπουσιάζω ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ ὀκτῶ ἐτῶν. Κατοικοῦμεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· ἀφίχθημεν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν δι' ὑποθέσεις μας.

Ἡ ὁμιλοῦσα οὕτω κυρία Οὐρανία δὲν ἦτον ἄλλη, εἰμὴ ἡ μήτηρ τῆς ἀποθανούσης Χαρίκλειας, ἐνδεδυμένη μεταξωτὰ κομψοπρεπέστερον. Ἦτον εὐτραφῆς, ἐφάνετο δὲ νεωτέρα καὶ λευκοτέρα εἰς τὸ πρόσωπον, ἢ πρὸ ὀκταετίας. Παρηκολουθεῖτο ὑπὸ δύο θυγατέρων μικροῦ ἀναστή-

ματος, δυσειδῶν μᾶλλον ἢ εὐειδῶν. Ἄνεγνώρισα αὐτήν, ἀλλ' αὕτη, ἣ δέν με ἀνεγνώρισεν ἢ δέν με παρετήρησεν.

Συνεβᾶδισαν ἐμπρὸς ἐπὶ μικρὸν μετὰ τῆς κυρίας Π... συνδιαλεγόμεναι, εἶτα συντόμως διεχωρίσθησαν ἐκ τῆς ῥοῆς τοῦ πλήθους. Ἡρώτησα τὴν κυρίαν Π... τίς ἦτον ἡ κυρία αὕτη.

— Ἡμεθα εἰς τὴν Φιλεκαπιδευτικὴν Ἐταιρειάν ὁμοῦ. Εἶνε ἐκ καλῆς ἀστικῆς οικογενείας, ἦτο δὲ τότε ἐκ τῶν καλλιτέρων μαθητριῶν, ἀλλ' εἶχε τὸ δυστύχημα, ὅτε ἐγένετο τελειόφοιτος, νὰ ἀπατηθῆ παρ' ἐνὸς τῶν γραμματέων τῆς ἀγγλικῆς πρεσβείας, οὕτω δὲ ἔγκυος νὰ ἐγκαταλείψῃ καὶ τὴν σχολὴν καὶ τὸν πατρικὸν τῆς οἶκον. Ὁ γραμματεὺς ἀνακληθεὶς τὴν ἐπροίκισε πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του, καὶ τὴν ἐνούμφευσε μεθ' ἐνὸς κλητῆρος. Ἐγέννησε κοράσιον, τὸ ὅποσον ἦτο τὸ ὠραιότερον πλάσμα τοῦ κόσμου. Μᾶς τὸ ἔφερε συχνὰ εἰς τὸν οἶκόν μας καὶ δέν το ἐχορταίναμεν. Τὴν ἠρώτησα ποῦ εἶνε ἡ Χαορίκλειά της, καὶ μοὶ εἶπεν, ὅτι ἀπεβίωσε πρὸ ὀκτώ ἐτῶν· ὅτι δὲ ἐκληρονόμησε μικρὰν περιουσίαν, διὸ μετέβησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ὁ σύζυγός της, μετερχόμενος ἐπωφελεῖς τι ἐμπόριον, ἐστάθη πολὺ τυχερός, καὶ σήμερον ἔχουν καλὴν περιουσίαν ... Μοὶ ὑπεσχέθη νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπίσκεψίν μου.

— Πόσων ἐτῶν ἦτον ὅταν ἐξηπατήθη, ἠρώτησα.

— Ἦτο τοῦλάχιστον δεκαεξὶ ἐτῶν.

Αἱ πληροφορίες αὗται συνεπλήρουν τὰ προηγούμενα τοῦ δράματος, τὸ ὅποσον, φρονῶ, εἶνε κοινωνικόν, καὶ σήμερον παρὰ ποτε ἄξιον τῆς προσοχῆς τῶν κλεινῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ μήτηρ ἔπαθε τὰ αὐτὰ πρὶν λάβῃ τὸ δίπλωμά της, καὶ τὸ μάθημα δέν ἦτον ἀρκετὸν ὅπως προφυλάξῃ διὰ τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου τρόπου τὴν ὠραιοτάτην αὐτῆς θυγατέρα, ἂν καὶ ἐδιδάχθη ἀρκούντως ὅτι τὸ κάλλος μιᾶς γυναικὸς εἶνε ὁ μεγαλειότερος ἐχθρὸς της, ὁ ἐπικινδυνότερος πολέμιός της, ὁ ὑπουλότερος φίλος της, ὁ συνοδεύων μετὰ βρόχων καὶ παγίδων ἡμέραν καὶ νύκτα αὐτήν, ὅπου καὶ ἂν στρέψῃ, ὅπου καὶ ἂν διευθύνῃ τὰ διαβήματά της, ἔτι καὶ μεταξὺ τῶν εἰλικρινεστάτων φίλων της καὶ τῶν στενοτάτων συγγενῶν της. Αἱ σώφρονες μητέρες, οἱ οἰκοσόοι ἀδελφοί, τοῦλάχιστον ἔπρεπε νὰ γνωρίζουν ταῦτα, καὶ ἔπρεπε προσέτι ἐξ ἰδίας πείρας νὰ γνωρίζουν, ὅτι τὸ κάλλος δέν εἶνε τίποτε ἄλλο, ἢ ἡ ἄγρυ, ἡ θήρα, τὸ νευρόσπαστον τοῦ ἐξωλεστάτου πλοῦτου, μάλιστα ὅταν τοῦτο εἶνε προῖον πτωχῶν καὶ ταπεινῶν γονέων. Ἡ μήτηρ ἔκρουψεν ὑπὸ τὸν κλητῆρα τὴν προίκαν,

τόν κλύδωνα αὐτῆς, καὶ τὸ αἰσχρὸς τῆς, ἡ δὲ κοινωνία ἀπηλλάχθη μίαις διδασκαλίσεως, ἥτις πᾶν ἕτερον ἠδύνατο νὰ διδάξῃ τὰς παρθένους τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἢ τὴν ἠθικὴν καὶ ἀρετὴν, ἀφ' οὗ δὲν ἠδυνήθη νὰ προφυλάξῃ οὔτε τὸ ἴδιον τέκνον τῆς.

Ἄλλὰ μήπως τὰ δύο ταῦτα δυστυχήματα εἶνε τὰ μόνα; Ἐγὼ καὶ ἄλλα χειρότερα δι' ἄλλοτε! Πτωχὰ ἄθῳα! οὔτε ὑμεῖς σήμερον γνωρίζετε τὴν τύχην σας, οὔτε οἱ γονεῖς σας, ὅταν ἀπέρχεσθε μόνα σας εἰς τὴν Σχολὴν, δις τῆς ἡμέρας. Ἄλλὰ μήπως ἡ κοινωνία βλέπει, ὅποιοι σπόροι, ὅποιαι δηλητηριώδεις ρίζαι ἐμφυτεύονται καθ' ἐκάστην πέριξ ὑμῶν, καὶ τίνας καρποὺς ἐξ αὐτῶν ἄλλοι ἡμέραν τινὰ θὰ γευθῶσιν; Ἐὰν ἔδιδε μικρὰν εἰς τοῦτο προσοχὴν, πρῶτος ὁ τύπος δὲν ἤθελεν ἐπὶ τοσοῦτον μακροθυμεῖ εἰς τὸ ἐν γνώσει του θέαμα.

Ἐγκαταλιμπάνω τὴν φρικοποιὸν διαγωγὴν τινῶν ὑπουργῶν, τμηματάρχων, καθηγητῶν καὶ διδασκάλων, ἀπέναντι τῶν τοιούτων διδασκαλισσῶν. Ἐγκαταλιμπάνω, ὅτι ἀδίκως ἔδιδον ἢ δίδουν πτυχία πρὸς τὰς καλλιπροσώπους καὶ ἐνδιδούσας, τὰς διὰ τῆς ἀναγκαστικῆς διαφθορᾶς ἀτιμασθείσας παρὰ τινος αὐτῶν ἔρχομαι εἰς τὸ ἀφανὲς κοινωνικὸν δυστύχημα, εἰς τὸ φανερὸν σκάνδαλον. Τίνος εἶδους διδασκαλίσεως προσδοκᾶτε παρ' αὐτῶν; Καὶ τίνας θ' ἀναδείξουν αὐταὶ μαθητριάς; Παρηκολουθήσατέ ποτε κῆρυμῖαν αὐτῶν; Ἡ μᾶλλον, ἐζητάσατε τὰς ῥωμαντικότητάς τῆς; Διότι, ἐγένοντο ἤδη εὐσυμπληρωτῶς ῥωμαντικαί, πρὶν γείνωσιν ἐνάρετοι διδασκάλισσαι; Ἄπαξ διδασκάλισσαι χειροτονηθεῖσαι αἰ τοιούται... δὲν εἶνε μία αὐτῶν, ἥτις δὲν τα ἔφτιασε μὲ τινὰ τῶν καθηγητῶν, τῶν διευθυντῶν, τῶν δημογερόντων, τῶν ἐφόρων, τῶν ἰατρῶν, τῶν πλομισίων ἢ ἰσχυρῶν τῆς σχολῆς, εἰς τὴν ὁποίαν τὴν ἔπεμψαν, πρὸς στερέωσιν τῆς θέσεώς τῆς, θησαύρισιν, καὶ συγχρόνως διασκέδασιν. Δὲν εἶνε μία αὐτῶν, ἥτις ἀγυρτικῶς δὲν ἐξασκεῖ τὸ ἐπάγγελμά τῆς, δίδουσα οὐ μικρὰν σκανδάλων τροφὴν εἰς τὴν εὐστομίαν, ἀγχίνοιαν καὶ εὐφυΐαν τῶν ἀναπτυσσομένων μαθητριῶν τῆς, καὶ φεῦ! τρομερὸν μιμητικὸν παράδειγμα. Διότι τὸ παρελθὸν ἐξετάζεται, ἐξιχνιάζεται καὶ εὐρίσκει περισσοτέρους μιμητὰς ἢ εὐθυβούλους.

Ἄλλὰ μήπως ἡ πλανηδία ἀποπεραίνεται ἐνταῦθα; Τὰ δυστυχεῖ ἄθῳα καὶ ἀλεξίκακα κοράσια τῶν παρθεναγωγείων τῆς πρωτευούσης ὡς ὄρταλίδες καταδιώκονται ἐκ τριῶν ἄλλων τάξεων καταστρεπτικωτέρων θηρευτῶν. Ἐκ τῶν μεσιτριῶν τῶν πλουσίων σαρκολατρῶν, γραιδιδίων παμμηχάνων, ἐφωδιασμένων μετ' ἐπιχειρημάτων καὶ ὑπο-

σχέσεων, μετὰ χρυσῶν βρόχων καὶ δειροπεδῶν. Παρακολουθοῦνται ἔκ τινων ἐρωτολήπτων, σφριγῶντων καὶ ποιητικῶς ἀπεντάρων φοιτητῶν, καὶ ἐκ τόσων σαρκοφάγων ἱεράκων στρατιωτικῶν.

Διατί, ὦ ἔμπειροι καὶ πολυμέριμοι γονεῖς, διατί ὦ πατρικὴ καὶ προβλεπτικὴ ἐξουσία, διατί τοῦλάχιστον ὑμεῖς ὦ πάνσεπτοι δέσποιναι τῆς ἠθικῆς μερίδος τῆς πρωτεύουσας, δὲν κάμνετε μικρὸν τὸν περιπάτον σας ἔξωθι τῶν σχολείων, ἵνα ἰδῆτε ὀφθαλμοφανῶς τὸ θέαμα; Διατί ἀόρατοι μακρόθεν δὲν παρακολουθεῖτε τοὺς παρακολουθοῦντας διαφθορεῖς τὰ ἀθῶα κοράσια, τὰς τρυφερὰς ταύτας κάλυκας τοῦ ὠραίου φύλου, ὅπως βεβαιωθῆτε, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ μύθων, ἀλλὰ περὶ τῶν κινδύνων τῆς ἀθρότης ἐν πραγματικότητι, περὶ κοινωνικοῦ δυστυχήματος, κοινωνικοῦ φόγου, κοινωνικοῦ σκανδάλου, τὸ ὅποσον καὶ αὐτὸς ὁ πανδαμάτωρ χρόνος ἀπῆυδῆσε πλέον νὰ βλέπη. Ἡ πενία φρουρὸς αὐτῆς σπανίως δύναται νὰ γείνη· αὕτη εἰς τοὺς μεγάλους κόσμους εἶνε διὰ τὰ τρυφερὰ τέκνα τῆς ἀσπλαγχνος προβατοκάπηλος. Ἄλλ' ἡμεῖς ἔτι δὲν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο· ἄρα παρ' ἡμῖν αὕτη ἔχει ἀνάγκην ἀπολύτου ἐπιβλέψεως. Ἐχομεν λοιπὸν πάντες οἱ ὀρθοφρονοῦντες ἱερὸν καθῆκον, οὐ μόνον πρὸς τὴν κοινωνίαν, νὰ γείνωμεν φρουροὶ τῆς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἰδίαν ἑλληνικὴν φυλὴν. Μία διδασκάλισσα πρέπει νὰ εἶνε ὅ,τι λέγει ὁ σοφὸς Σαλομῶν: «Τιμιωτέρα λίθων πολυτελῶν.» Ἄλλως ποτὲ ἄς μὴ γείνη διδασκάλισσα. Οὕτω μόνον θὰ λέγωσι πρὸς αὐτὴν αἱ μαθητρίαι αὐτῆς: «Πολλαὶ θυγατέρες ἐκτῆσαντο πλοῦτον· πολλαὶ ἐποίησαν δύναμιν· σὺ δὲ ὑπερῆρας πάσας.»

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15ῃ Ὀκτωβρίου 1888.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΕΞΕΝΟΣ

— Ἡ γυνὴ ἀγαπᾷ τὸν εὐφυᾶ ἄνδρα οὐχὶ διὰ τὴν εὐφυΐαν του, ἀλλὰ διότι ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀναγνωρίζεται ὡς εὐφυής.

— Ἡ πτωχεία ἐξαφανίζει τὸ αἶσθημα τῆς ὑπερηφανείας· σάκκος κενὸς δυνατόν ποτε νὰ ἴσταται ὄρθιος;

— Τί εἶνε καθῆκον; Ὅ,τι παρὰ τῶν ἄλλων ἀπαιτοῦμεν.

— Συνήθως ζητοῦμεν συμβουλὰς, ὅπως μὴ ἀκολουθήσωμεν αὐτάς, ἢ ἂν τὰς ἀκολουθήσωμεν, ὅπως βλασηφωῶμεν τὸν δόντα αὐτάς.

— Ἐπαίνει ὀλίγον, ἵνα μὴ ψευσθῆς καὶ κατηγορεῖ ὀλίγον ἵνα μὴ ἀπαρέσῃς.

— Ἐν ταῖς συμφοραῖς ἡμῶν ἀισθανόμεθα ἀνακούφισιν, ὅταν βλέπωμεν καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν συμπάσχοντας.

1888.

Ἡ κυρία Σ....